

LIETUVIŲ
LITERATŪROS
IR TAUTOSAKOS
INSTITUTAS

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR SPORTO
MINISTERIJA

**IV TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ-PRAKTINĖ
KONFERENCIJA
IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

***UKRAINA IR LIETUVA:
ISTORIJS, KALBOS, KULTŪROS IR TURIZMO PARALELĖS***

***УКРАЇНА – ЛИТВА:
ІСТОРИЧНІ, МОВНО-КУЛЬТУРНІ
ТА ТУРИСТСЬКІ ПАРАЛЕЛІ***

**KONFERENCIJOS PROGRAMA IR MEDŽIAGA
ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Vilnius – Anykščiai, Lietuva
2025 m. liepos 21-22 d.

Інститут литовської літератури та фольклору
м. Вільнюс – м. Анікщяй, Литва
21-22 липня 2025 р.

Ukraina ir Lietuva: istorijos, kalbos, kultūros ir turizmo paralelės: IV tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos programa ir medžiaga (Vilnius, 2025 m. liepos 21-22 d.) / Sudarė I. Koroliovas, J. Trimonytė-Bikelienė, I. Vynyčenko, A. Balzaitė. – Odesa, 2025. 60 p.

Україна – Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі: програма матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (Вільнюс – Анікшай, 21-22 липня 2025 р.) / Упор. Корольов І., Трімоніте-Бікелене Ю., Винниченко І., Балзайте А. – Одеса, 2025. – 60 с.

Konferencija vyks gyvai ir nuotoliniu būdu

Конференція відбудеться в аудиторному та дистанційному форматах

Pirma diena (liepos 21 d.) / Перший день (21 липня):

<https://us02web.zoom.us/j/88513243176?pwd=iPvSDCcKn1HIw57qbgNntSJ0RRalP3.1>

Konferencijos ID / Ідентифікатор конференції: 885 1324 3176

Prieigos kodas / Код доступу: 688258

Konferencijos nuostatai

Sveikinimai – 3–10 min.

Pranešimas plenariniame posėdyje – 20 min.

Pranešimas sesijoje – 10 min.

Pasisakymai diskusijose – 1–2 min.

Регламент конференції

Вітальне слово – 3–10 хв.

Виступ на пленарному засіданні – 20 хв.

Доповідь на секції – 10 хв.

Виступ під час дискусії – 1–2 хв.

Konferencijos mokslinis komitetas
Науковий комітет конференції

Pirmininkai / Голови:

Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ / Аушра МАРТИШЮТЄ-ЛІНАРТЄНЄ
Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė, profesorė / Директор
Інституту литовської літератури та фольклору, професор

Volodymyr BUGROV / Володимир БУГРОВ
Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto rektorius, profesorius / Ректор
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Nariai / Члени:

Jurga TRIMONYTĖ BIKELIENĖ / ЮРґА ТРИМОНІТЄ-БІКЄЛЄНЄ
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, direktoriaus pavaduotoja, docentė /
Інститут литовської літератури та фольклору, заступник директора, доцент

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ
Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Edukacinis ir mokslinis
filologijos institutas, Baltistikos centro direktorius, profesorius / Навчально-науковий
інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, директор Центру балтистики,
професор

Olena ROMANENKO / Олена РОМАНЕНКО
Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Edukacinio ir mokslinio
filologijos instituto direktoriaus pavaduotoja, profesorė / Навчально-науковий
інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, заступник директора, професор

Konferencijos organizacinis komitetas
Організаційний комітет конференції

Agnė BALŽAITĖ / Аґнє БАЛЗАЙТЄ
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Інститут литовської літератури та
фольклору

Mykhailo VIKHLIAIEV / Михайло ВІХЛЯЄВ
Užhorodo nacionalinis universitetas, profesorius; Ukrainos ir Europos mokslinio
bendradarbiavimo centras, direktorius / Ужгородський національний університет,
професор; Центр українсько-європейського наукового співробітництва,
директор

Igor VYNNYCHENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО
Kyjivo nacionalinio Taraso Ševčenkos universiteto Geografijos fakulteto
Regioninių studijų ir turizmo katedra, docentas; Diasporos tyrimų institutas,
direktorius / кафедра країнознавства та туризму географічного факультету
КНУ імені Тараса Шевченка, доцент; Інститут досліджень діаспори, директор

**KONFERENCIJOS PROGRAMA
ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ**

**LIEPOS 21 D.
21 ЛИПНЯ**

**9:30–10:00 REGISTRACIJA
РЕЄСТРАЦІЯ**

**10:00–11:00 ĮŠKILMINGAS KONFERENCIJOS ATIDARYMAS
УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Moderuoja / Модерують:

**doc. Jurga TRIMONYTĖ BIKELIENĖ / доц. ЮРґА ТРИМОНІТЄ-БІКЕЛЄНЄ
prof. Igoris KOROLIOVAS / проф. Ігор КОРОЛЬОВ**

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė

Директор Інституту литовської літератури та фольклору

prof. Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ / проф. Аушра МАРТІШЮТЄ-ЛІНАРТЄНЄ

Kyjių Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto rektorius

Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

prof. Volodymyr BUGROV / проф. Володимир БУГРОВ

Nepaprastoji ir įgaliotoji Lietuvos Respublikos ambasadorė Ukrainoje

Надзвичайний і Повноважний Посол Литовської Республіки в Україні

Inga STANYTĖ-TOLOČKIENĖ / Інґа СТАНІТЄ-ТОЛОЧКЄНЄ

Nepaprastoji ir įgaliotoji Ukrainos ambasadorė Lietuvos Respublikoje

Надзвичайний і Повноважний Посол України в Литовській Республіці

Olha NIKITČENKO / Ольга НІКІТЧЕНКО

Lietuvos Respublikos Seimo narė,

Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos pirmininko pavaduotoja

Членкиня Сейму Литовської Республіки,

заступниця голови комісії Світової литовської громади

Dalia ASANAVIČIŪTĖ-GRUŽAUSKIENĖ / Даля АСАНАВІЧЮТЄ-ГРУЖАУСКЄНЄ

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Užsienio lietuvių skyriaus vyriausioji specialistė

Провідний спеціаліст відділу закордонних литовців Міністерства освіти, науки та спорту Литовської Республіки

Daiva ŽEMGULIENĖ / Дайва ЖЕМГУЛЕНЕ

Centrinės Ukrainos Volodymyro Vynuchenkos valstybinio universiteto rektorius

Ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

prof. Yevhen SOBOL / проф. Євген СОБОЛЬ

Ukrainos lietuvių bendruomenės pirmininkė

Голова Громади литовців України

Dalia MAKAROVA / Даля МАКАРОВА

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė

Голова Громади українців міста Вільнюс

Natalija ŠERTVYTIENĖ / Наталія ШЕРТВІТЕНЕ

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Anykščių krašto garbės ambasadorius Ukrainoje

Меморіальний музей А. Баранаускаса та А. Венуоліса-Жукаускаса

Почесний Посол Анікштяйського краю в Україні

Virginijus STROLIA / Вірґініюс СТРОЛЯ

**11:00–12:15 PLENARINIS POSĖDIS
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ**

Austė NAKIENĖ / Аустре НАКЄНЄ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

Halyna PŠENIČKINA / Галина ПШЕНІЧКІНА

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

Vaiva AGLINSKAS / Вайва АГЛІНСКАС

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

Songs that Unite: Research of Lithuanian and Ukrainian Songs in the CRIES Project

Dainos, kurios vienija. CRIES projektas – lietuvių ir ukrainiečių dainų tyrimai

Пісні, що об'єднують. Проект CRIES – дослідження литовських та українських пісень

Vilma LEONAVIČIENĖ / Вілма ЛЄОНАВІЧЄНЄ

Vytauto Didžiojo universitetas

Університет Вітовта Великого

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ

Kyjiwo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ukrainiečių pabėgėlių kalbinė ir kultūrinė adaptacija Lietuvoje

Лінгвокультурна адаптація українських біженців у Литві

Nazarii NAZAROV / Назарій НАЗАРОВ

Nacionalinis mokslinių tyrimų centras, Paryžius, Prancūzija

Національний центр наукових досліджень, м. Париж, Франція

Pagani Elements in the Chronicles of the Grand Duchy of Lithuania

Pagoniški elementai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kronikose

Язичницькі елементи в хроніках Великого князівства Литовського

Laura KAMANDULYTĖ-MERFELDIENĖ / Лаура КАМАНДУЛІТЄ-МЕРФЕЛДЄНЄ

Vytauto Didžiojo universitetas

Університет Вітовта Великого

Ukrainiečių vaikų ir suaugusiųjų įtraukties ir integracijos iššūkiai bei galimybės

Виклики й можливості для інклюзії та інтеграції українських дітей і дорослих

Oleh HOLOVKO / Олег ГОЛОВКО

Leidykla „Helvetika“, Ukraina

Видавничий дім «Гельветика», Україна

Leidinio „MIKALOJUS KONSTANTINAS ČIURLIONIS. TAPYBA“ pristatymas
Rasa Žukienė, Nijolė Adomavičienė, Vaiva Laukaitienė. Vertėjos – Beatričė Beliavciv, Julija Gulbinovič. Redaktoriai – Valentyna Vitkova, Joseph Everatt. Dailininkas – Albertas Broga
Презентація видання “МІКАЛОЮС КОНСТАНТИНАС ЧЮРЛЬОНІС. ЖИВОПИС”

Раса Жукенє, Ніюлє Адомавіченє, Вайва Лаукайтєнє. Перекладачі – Беатріче Белявців, Юлія Гульбинович. Редактори – Валентина Віткова, Джозеф Евератт. Худоджнік – Альбертас Броза

- 12:30–13:15** **EKSPozICIJOS „ČIURLIONIS ir jo amžininkai**
Pirmojoje lietuvių dailės parodoje“ PRISTATYMAS
VILEIŠIŲ RŪMUOSE /
ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕКСПОЗИЦІЇ
«ЧЮРЛЬОНІС та його сучасники
на Першій литовській художній виставці»
У ПАЛАЦІ ВІЛЕЙШІСА
- 13:30–14:15** **PIETŪS / ОБІД**
- 14:30** **IŠVYKIMAS Į ANYKŠČIUS**
ВИЇЗД В МІСТО АНІКШЯЙ
- 16:30–18:15** **EDUKACINĖ PROGRAMA ANYKŠČIUOSE**
КУЛЬТУРНА ПРОГРАМА В МІСТІ АНІКШЯЙ
- 19:00** **VAKARIENĖ / ВЕЧЕРЯ**

**LIEPOS 22 D.
22 ЛИПНЯ**

**10:00–11:30 SESIJA 1. Ukrainos ir Lietuvos diskurso erdvės kalbinės,
literatūrinės ir kultūrinės paralelės**

**СЕСІЯ 1. Мовно-культурні та літературні паралелі
дискурсивного простору України і Литви**

Moderuoja / Модерує: **Svitlana HRYCENKO / Світлана ГРИЦЕНКО**

Žydronė KOLEVINSKIENĖ / Жідронє КОЛЄВІНСКЄНЄ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури і фольклору

Tarp Lietuvos ir Ukrainos: poezija karo metu

Valentina MYRONOVA / Валентина МИРОНОВА

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Natalija KOROLIOVA / Наталія КОРОЛЬОВА

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

*Готелоніми грецько-латинського походження в лінгвістичному ландшафті
Вільнюса та Києва*

Iryna HUTSULIAK / Ірина ГУЦУЛЯК

Černivcų Jurijaus Fedkovičiaus nacionalinis universitetas

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Категорія зворотності дієслів у литовській і українській мовах

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Svitlana HRYTSENKO / Світлана ГРИЦЕНКО

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Dmytro SYZONOV / Дмитро СИЗОНОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Екологія українського медіапростору: соціолінгвістичний аспект

Irena DARGINAVIČIENĖ / Ірена ДАРГІНАВІЧЄНЄ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Вільнюський технічний університет Гедімінаса

Multilingualism and Hybridity

Daugiakalbystė ir hibridiškumas

Myroslava SHEVCHENKO / Мирослава ШЕВЧЕНКО

Kujivo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Вербальні маркери уявлень про Литву в українському національному дискурсі

11:30–11:45 Kavos pertrauka / Перерва на каву

11:45–12:45 SESIJA 2. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: paveldas ir pamokos. Šiuolaikinė socialinė ir istorinė Ukrainos ir Lietuvos erdvė

**СЕСІЯ 2. Велике Князівство Литовське: спадщина та уроки.
Сучасний соціально-історичний простір України та Литви**

Moderuoja / Модерує: **Oksana NIKA / Оксана НІКА**

Dalia Marija STANČIENĖ / Даля Марія СТАНЧЕНЕ

Klaipėdos universitetas

Клайпедський університет

Josephus Velamin Rutskyj's and Petro Mohyla's Educational Reform

Juozapo Benjamino Rutschio ir Petro Mohylos švietimo reforma

Oksana NIKA / Оксана НІКА

Kujivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Проповіді з Надсяння першої половини XVIII ст.

Natalija BONDAR / Наталія БОНДАР

V. I. Vernadskio Ukrainos nacionalinė biblioteka

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Вільнюський Часовник 1568-1572 pp. в контексті дослідження місцевого кириличного книговидання

Halyna NAIENKO / Галина НАСНКО

Kujivo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas / Lodzės universitetas, Lodzė, Lenkija

Київський національний університет імені Тараса Шевченка / Лодзький університет, м. Лодзь, Польща

Анфологiон Матеуша Десятого в контексті багатомовності Великого Князівства Литовського

13:00–14:00 PIETŪS / ОБІД

14:00–16:15 SESIJA 3. Ukrainiečiai – Lietuvoje, lietuviai – Ukrainoje: asmenybės istorijoje, literatūroje, įprasti ir „kitokie“ viešajame gyvenime.

Turizmo skatinimas ir naujovės: Lietuvos ir Ukrainos patirtis

**СЕСІЯ 3. Українці в Литві, литовці в Україні:
постаті в історії, літературі, спільне та відмінне
в громадському житті.**

**Промоція та інновації в туризмі:
литовський та український досвід**

Moderuoja / Модерує: **Igor VYNNYCHENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО**

Igor VYNNYCHENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО

Kuivio Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Литовська складова етноекзотенного туризму крізь призму російсько-української війни

Rimantas BALSYS / Рімантас БАЛЬСИС

Klaipėdos universitetas

Клайпедський університет

Dar neatrasti turistiniai objektai Lietuvoje: mitologiniai parkai

Olesia NAUMOVSKA / Олеся НАУМОВСЬКА

Kuivio Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Мілітарна містерія: сакральні практики сучасного українського військового побуту

Vitalii TUCHYNSKYI / Віталій ТУЧИНСЬКИЙ

Vinycios Mychailo Kociubynskio valstybinis pedagoginis universitetas

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла

Коцюбинського

Українсько-Балтійський центр, м. Вінниця, Україна

Yuliia NEVYNNA / Юлія НЕВИННА

Kuivio Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Культурна й освітня співпраця України та Литви в умовах війни

Halyna PŠENIČKINA / Галина ПШЕНІЧКІНА

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

Функціонування українських народних пісень в контексті сучасного культурного протилуку російській воєнній агресії: литовський дискурс

15:30–15:45 Kavos pertrauka / Перерва на каву

Nadiia POPYK / Надія ПОПИК

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

*Концепт «війна» в українському та литовському пісенному фольклорі
міжвоєнного часу*

Greta PASKOČIUMAITĖ / Грета ПАСКОЧИУМАЙТЕ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

*Lietuvių tautosakos archyvo jubiliejiniai metai. Ukrainiečių tautosakos kelias
Lietuvoje*

Vita KRYVCHUN / Віта КРИВЧУН

Poltavos Volodymyro Korolenkos nacionalinis pedagoginis universitetas

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Трагедія у творчості Олени Звичайної та Томаса Венцлова: погляд із сьогодення

16:30–17:00 DISKUSIJA / ДИСКУСІЯ

**17:30 KONFERENCIJOS UŽDARYMAS /
ЗАКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ**

10:00–17:30 **SESIJA 4 (nuotoliniu būdu)**
Ukraina – Lietuva: kalbinės, kultūrinės, istorinės ir turistinės
paralelės
СЕСІЯ 4 (дистанційний режим)
Україна – Литва: мовні, культурні, історичні та туристські
паралелі

Antra diena, liepos 22 d. / Другий день, 22 липня

<https://us02web.zoom.us/j/85104682198?pwd=PxTtG08ez5vg4w2fpmOjldvLncXnG.1>

Konferencijos ID / Ідентифікатор конференції: 851 0468 2198

Prieigos kodas / Код доступу: 452706

10:00–11:30 Moderuoja / Модерує: **Marina ČISTIÁKOVA / Марина ЧИСТЯКОВА**

Marina ČISTIÁKOVA / Марина ЧИСТЯКОВА

Lietuvių kalbos institutas

Інститут литовської мови

Krikščionišųjų tradicijų sąveiką Abiejų Tautų Respublikoje: Tomo Kempiečio teologinio veikalo „Kristaus sekimas“ kiriliniai vertimai

Anatolii MINICH / Анатолій МІНІЧ

Rivno miesto Rotary klubas

Клуб Ротарі міста Рівне

Історія Великого князівства Литовського: волинські стежки

Olha MAKSYMCHUK / Ольга МАКСИМЧУК

V. I. Vernadskio Ukrainos nacionalinė biblioteka

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Пісня пісень у проповідях Стефана Яворського українського періоду

Serhii TYTSKYI / Сергій ТИЦЬКИЙ

Mychailo Dragomanovo Ukrainos valstybinis universitetas

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Велике Князівство Литовське і Друга Українська колонізація Дикого поля: перший етап (рушійні сили, особливості, хронологічні межі)

Sergejus TEMČINAS / Сергій ТЕМЧІНАС

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

Невідомий помертний панегірик Петру Могилі в рукописі кінця XVII століття

Svitlana MOTRUK / Світлана МОТРУК

Kyjiivo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Литовські статутні як джерело правової культури та кодифікаційних процесів XVI – XIX ст.

Iryna DZIUBLENKO / Ірина ДЗЮБЛЕНКО

Ukrainos valstybinis Michailo Dragomanovo universitetas

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Культурна спадщина Великого Князівства Литовського в історичній пам'яті України

Svitlana BILIAIEVA / Світлана БІЛЯЄВА

Nacionalinis universitetas Kujivo Mohylos akademija

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

Історико-культурна спадщина Великого князівства Литовського на Півдні України у контексті сучасних реалій

Olha SMOLNYTSKA / Ольга СМОЛЬНИЦЬКА

Lozanos universitetas, Lozana, Šveicarija

Лозаннський університет, м. Лозанна, Швейцарія

Відображення балтійського міфологічного пантеону та інших реалій в українознавчих студіях та літературі на прикладі фондів і архівів Кантональної та Університетської бібліотеки Лозанни

**11:30–11:40 Kavos pertrauka, diskusija /
Перерва на каву, дискусія**

**11:40–13:00 Moderuoja / Модерує: Karolis LAURINAVIČIUS / Кароліс
ЛАУРІНАВІЧІУС**

Karolis LAURINAVIČIUS / Кароліс ЛАУРІНАВІЧІУС

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas

Університет Вітовта Великого

Lietuvos Šiaulių Sąjungos finansavimas Ukrainos karinei organizacijai 1922–1928 metais

Lesia KOCUR / Леся КОЦУР

Hryhorijaus Skovorodos universitetas Perejaslave

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Солідаризація національно-демократичних сил України й Литви у відповідь на реакційну політику СРСР 1990-1991 рр.

Ruslana POTAPENKO / Руслана ПОТАПЕНКО

Hryhorijaus Skovorodos universitetas Perejaslave

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Ідеологічна складова навчально-виховного процесу в школах Української РСР та Литовської РСР 1985–1991 рр.

Ihor KOLIADA / Ігор КОЛЯДА

Mychailo Dragomanovo Ukrainos valstybinis universitetas

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Литва у життєвій долі Євгена Коновальця: деякі сторінки біографії

Bohdan SEMENII / Богдан СЕМЕНІЙ

Mychailo Dragomanovo Ukrainos valstybinis universitetas

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Легендарний «творець» генерал Сільвестрас Жукаускас і «залізний генерал» Валерій Залужний: порівняльний підхід до біографій

Liliia TSYHANENKO / Лілія ЦИГАНЕНКО

Nepriklausoma tyrėja

Незалежна дослідниця

Між Балтійським морем і Чорним: операція “Північ” і транснаціональні репресії в СРСР (1951)

Ivan PEREPELKIN / Іван ПЕРЕПЕЛКІН

Jogailos universitetas (Krokuva, Lenkija)

Ягеллонський університет (Краків, Польща)

Стратегія президента Литви щодо України на 2022-2024 роки

Olena KUZHELNA / Олена КУЖЕЛЬНА

Ukrainos kraštotyros specialistų nacionalinė sąjunga

Національна спілка краєзнавців України

Вільно в житті Івана Яковича та Дмитра Івановича Дорошенків

**13:00–13:10 Kavos pertrauka, diskusija /
Перерва на каву, дискусія**

13:10–14:40 Moderuoja / Модерує: Myroslava FILIPOVYCH / Мирослава ФІЛІПОВИЧ

Myroslava FILIPOVYCH / Мирослава ФІЛІПОВИЧ

Rekreacinių technologijų ir teisės akademija, Luckas, Ukraina

Академія рекреаційних технологій та права, м. Луцьк, Україна

Литовські маркери та туристичні мапи України

Yuliia KURYLOVA / Юлія КУРИЛОВА

Zaporižios nacionalinis universitetas

Запорізький національний університет

Фемінізація простору туризму в Литві та Україні: від ностальгійного маршруту до агентного досвіду

Mykola YEROMIN / Микола ЄРЬОМІН

Tarptautinė personalo vadybos akademija

Міжрегіональна академія управління персоналом

International Political Communication of Lithuania and Ukraine through the Prism of Cheese Tourism and Cheesemaking

Міжнародна політична комунікація Литви та України крізь призму сирного туризму та сироваріння

Oleh VYSOCHANSKYI / Олег ВИСОЧАНСЬКИЙ

Kyjiivo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Використання мобільних застосунків та онлайн-гайдів у туризмі: досвід України та Литви

Vadym SIRUK / Вадим СІРУК

Kyjiivo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інклюзивний туризм як інструмент соціальної інтеграції: порівняльний аналіз литовського та українського досвіду

Yurii MATELESHKO / Юрій МАТЕЛЕШКО

Užhorodo nacionalinis universitetas

Ужгородський національний університет

Особливості культурно-освітнього співробітництва України та Литви з 2022 р.

Nataliia RIABININA / Наталія РЯБІНІНА

Maisto išteklų institutas prie Ukrainos nacionalinės žemės ūkio mokslų akademijos

Інститут продовольчих ресурсів Національної академії аграрних наук України

The Role of the Profile Book in the Professional Development of a Qualified Specialist in Latvia and Ukraine

Роль профільної книги у професійному розвитку кваліфікованого фахівця в Латвії та Україні

Krišs KAPENIEKS / Крішс КАПЕНСКС

Latvijas universitetas

Латвійський університет

Ukraina ir ukrainiečiai Ukrainos nepriklausomybės kovų metu (1918–1919) Ukrainos latvių centrinio komiteto atstovo Kristapo Bachmanio akimis

Україна та українці під час боротьби за незалежність України (1918–1919) очима Крістаса Бахманіса, представника Центрального комітету латишів в Україні

Svitlana NASAKINA / Світлана НАСАКІНА

Odesos valstybinis agrarinis universitetas

Одеський державний аграрний університет

Англійська мова та тестові системи в умовах сучасної освіти: кейси України та Литовської Республіки

Viktorija MACUKA / Вікторія МАЦУКА

Mariupolio valstybinis universitetas

Маріупольський державний університет

Зелений туризм у Литві та Україні: екоініціативи, які працюють

**14:50–15:00 Kavos pertrauka, diskusija /
Перерва на каву, дискусія**

15:00–17:10 Moderuoja / Модерує: **Joris KAZLAUSKAS / Йоріс КАЗЛАУСКАС**

Vaiva AGLINSKAS / Вайва АГЛІНСКАС

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

Songful Support for Ukraine from Abroad: A Rhizomatic Approach to Folklore

Dainingas Ukrainos palaikymas užsienyje: rizomatinio folkloro atvejai

Valerii CEMES / Валерій ЧЕМЕС

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Литва в українській гуманітаристиці

Joris KAZLAUSKAS / Йоріс КАЗЛАУСКАС

Vytauto Didžiojo universitetas

Університет Вітовта Великого

Laura KAMANDULYTĖ-MERFELDIENĖ / Лаура КАМАНДУЛІТЄ-МЕРФЕЛДІЄНЄ

Vytauto Didžiojo universitetas

Університет Вітовта Великого

Teresė RINGAILIENĖ / Тересє РІНГАЙЛЄНЄ

Vytauto Didžiojo universitetas

Університет Вітовта Великого

Patrauklus lietuvių kalbos mokymasis: nauja internetinė mokomoji A1–A2 lygio priemonė ukrainiečiams

Olha KHARLAN / Ольга ХАРЛАН

Berdiansko valstybinis pedagoginis universitetas (Zaporizhia, Ukraina)

Бердянський державний педагогічний університет (Запоріжжя, Україна)

Сторінки української та литовської історії в романах Андрія Кокотюхи «Підпільна держава» і Василя Шкляра «Заячий костел»

Aurelija GRITĖNIENĖ / Аурелія ГРІТЄНЄНЄ

Lietuvių kalbos institutas

Інститут литовської мови

Enciklopedinės žinios apie Lietuvą „Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyne“

Aliona SHYBA / Альона ШИБА

Černivcų nacionalinis Juriiaus Fedkovičiaus universitetas

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Refugees' Language Practices and Integration in Lithuania

Мовні практики біженців та інтеграція в Литві

Yuliia KURYLOVA / Юлія КУРИЛОВА

Zaporižios nacionalinis universitetas

Запорізький національний університет

«Союзники в тіні імперії»: образ литовського та українського повстанців у романах А. Кокотюхи «Підпільна держава» і В. Шкляра «Заячий костел»

Bohdan BURYHIN / Богдан БУРИГІН

Nacionalinis technikos universitetas «Dnipro politechnika»

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Мовні образи «нації» і «пам'яті» у дискурсах України і Литви

Kristina IVANITSKA / Крістіна ІВАНІЦЬКА

Kyjiivo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Тарас Шевченко і Литва: період життя і переклад творчого доробку литовською мовою

Inga KAPENIECE / Інґа КАПЕНЄЦЕ

Latvijos nacionalinė biblioteka

Національна бібліотека Латвії

Availability of Works of Lesya Ukrainka in Libraries of Lithuania Belonging to iBiblioteka.lt Network

Lesios Ukrainkos kūrinų prieinamumas iBiblioteka.lt tinklui priklausančiose Lietuvos bibliotekose

Доступність творів Лесі Українки в бібліотеках Литви, що належать до мережі iBiblioteka.lt

Maksym HUDYM / Максим ГУДИМ

Kyjiivo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

The problem of the Balto-Slavic ethnolinguistic unity

Проблема балто-слов'янської етномовної спільності

Daiva NURIEVA / Дайва НУРІЄВА

Nepriklausoma tyrėja

Незалежна дослідниця

Проблема перекладу з української на литовську за посередництвом російської мови на прикладі “Малого українсько-литовського словника”

Yuliia BALAZH / Юлія БАЛАЗ

Vasylio Stefanyko Priekarpatis nacionalinis universitetas

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Поліфункціональність дати́ву в контексті семантичного поширення структури речення

17:10–17:30

DISKUSIJA / ДИСКУСІЯ

PRANEŠIMŲ TEZĖS¹ ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

dr. Austė NAKIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

dr. Halyna PŠENIČKINA

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Vaiva AGLINSKAS

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Songs that Unite: Research of Lithuanian and Ukrainian Songs in the CRIES Project

This talk will present the C R I E S project: CRIses Established Singing. Investigations into the Inherent Potential of Collective Singing in Times of Social Crises in the Scandinavian and Baltic Regions. Project participants: Aarhus University, University of Tartu, Latvian Academy of Culture, and Institute of Lithuanian Literature and Folklore. Researchers from Lithuania: Dr. Austė Nakienė, Dr. Halyna Pshenichkina, Vaiva Aglinskas, Dr. Jurga Sadauskienė. Scandinavian and Baltic countries, known for their rich traditions of collective singing, have historically used song to foster cultural resilience, resolve conflicts, and promote inclusivity. Examples range from Denmark's singing resistance after the Second Schleswig War and WWII to Norway's response to the 2011 Utøya attack, and from Lithuanian deportees singing in Siberian labor camps to Baltic citizens singing for independence from the Soviet Union. Singing together seems to be a universal human response to crisis – a notion recently reinforced by viral videos of singing in Ukrainian bomb shelters. Scholars agree that singing traditions play a key role in shaping social cohesion, cultural identity, and heritage. Yet, despite these apparent similarities, no studies have directly compared singing practices across Scandinavia and the Baltics. The CRIES project addresses this gap, investigating the diverse social impacts of collective singing during crises. Recent activities of this project are: 1) Investigation of patriotic songs: compilation of song book presenting collective singing in times of social crisis in Scandinavia and the Baltics 1800–2025; 2) Investigation of the forced emigration during the war in Ukraine: collecting interviews and songs from the war refugees settled in Scandinavian and Baltic countries, analysing of song repertoire of the Ukrainian communities in exile.

Raktažodžiai: *Lithuanian songs, Ukrainian songs, cultural memory and identity, collective singing, social impact.*

¹ Pranešimų tezės neredaguotos / Тези доповідей в авторській редакції

Vilma LEONAVIČIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Igoris KOROLIOVAS

Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Ukrainiečių pabėgėlių kalbinė ir kultūrinė adaptacija Lietuvoje

Ukrainiečių pabėgėlių kalbinė ir kultūrinė adaptacija Lietuvoje yra svarbi tema, ypač atsižvelgiant į pastarųjų metų geopolitinius įvykius ir migracijos srautus. Remiantis daugiau kaip 400 apklaustųjų ukrainiečių, pabėgusių nuo karo ir besimokiusių lietuvių kalbos kontaktu ir nuotoliu anketų rezultatais, aptariame dominuojantį lietuvių kalbos mokymosi poreikį ir priemones, padedančias pabėgėliams įgyti pagrindinių kalbos įgūdžių. Pranešime aptariamas ir kultūrinės adaptacijos procesas, apimantis įvairias sritis. Sklandi integracija į lietuvių visuomenę yra esminė sėkmingos adaptacijos dalis. Tai ne tik kalbos ir kultūros mokymo(si), bet ir švietimo galimybės, sveikatos priežiūros paslaugos ir kt. Svarbu, kad pabėgėliai jaustųsi saugūs ir priimti, kad galėtų aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje. Visas integracinis procesas lydimas ir psichologinių (psicholingvistinių momentų) procesų, padedančių įveikti sunkumus ir prisitaikyti prie naujų gyvenimo sąlygų ir suprasti savo tapatybę naujame kontekste. Pabėgėliams gali kilti identiteto krizė, praradus savo įprastą gyvenimo aplinką ir socialinį tinklą. Šie yra tik pagrindiniai aspektai svarbūs kalbinės ir kultūrinės adaptacijos procese. Sėkminga integracija ir priėmimas yra abipusiai naudingi tiek pabėgėliams, tiek ir priimančiai visuomenei.

Raktažodžiai: *kalbinė adaptacija, kultūrinė adaptacija, ukrainiečių pabėgėliai, Lietuva, integracija.*

Nazarii NAZAROV / Назарій НАЗАРОВ

French National Centre for Scientific Research, Paris, France

Pagani Elements in the Chronicles of the Grand Duchy of Lithuania

In the chronicles of the Grand Duchy of Lithuania, there are some elements that preserve the information on the pre-Christian religious views of the Lithuanian people, such as description of the funerary rituals, the legend about the fondation of Vilnius and others. The article will highlight these elements and put them into Baltic, Slavic, and generally Indo-European context.

Keywords: *Baltic religion, paganism, folklore, archeology, chronicles, Grand Duchy of Lithuania.*

Laura KAMANDULYTĖ-MERFELDIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Ukrainiečių vaikų ir suaugusiųjų įtraukties ir integracijos iššūkiai bei galimybės

Atvykusiųjų vaikų ir suaugusiųjų kalbinė ir kultūrinė integracija yra svarbiausias uždavinys imigracijos kontekste. Pranešimo metu bus keliami klausimai: Kaip pagerinti kitakalbių vaikų įtraukimą į ugdymo procesą? Kaip padėti suaugusiems ukrainiečiams integruotis į darbo rinką? Su kokiais iššūkiais susiduria

imigrantų šeimos ir bendruomenės? Kokia ilgalaikė strategija glėtų padėti spręsti šiuos iššūkius? Kokias rekomendacijas galėtume pateikti kalbos politikos formuotojams ir įgyvendintojams, kad palengvintume kalbinę integraciją ir sustiprintume mūsų bendruomenės tarpkultūrinę sąveiką? Tikimasi, kad šis pranešimas paskatins diskusiją dėl tolimesnių žingsnių, svarbių siekiant mūsų visų visuomenės gerovės.

Raktažodžiai: *įtrauktis, integracijos iššūkiai, ilgalaikė strategija, imigrantų šeimos, tarpkultūrinė sąveika.*

Žydronė KOLEVINSKIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Tarp Lietuvos ir Ukrainos: poezija karo metu

Pranešime aktualizuojamas klausimas, ar apskritai galima, įmanoma literatūra, poezija po Bučos, Irpinės, Mariupolio?.. Panašų klausimą kėlė ir Ukrainos intelektualas, rašytojas publicistas ir politologas Mykola Riabčukas. Retorinis klausimas, akcentuojantis kainą to, ką dabar išgyvena ukrainiečiai. Ši tema skambėjo ir 2022 m. Poetiniame Druskininkų rudenyje. Pranešime pateikiama asociacija į Viktoro Hugo romano „Vargdienių“ barikadas Paryžiaus gatvėse ir Eugene'o Delacroix 1830 m. nutapytą paveikslą „Laisvė, vedanti liaudį į barikadas“ (dar vadinamu „Laisvė barikadose“). Dailininkas E. Delacroix buvo taip sukrėstas ir įkvėptas visai netoli jo studijos Paryžiuje matytų kovos vaizdų, kad savo broliui laiške rašė: „Aš ėmiausi šiuolaikinės temos, barikados, ir jei aš nekovoju dėl savo Tėvynės, tai dėl jos bent tapysiu“. Pranešime bus pristatoma, kokias kovas atspindi XX–XXI amžiaus Lietuvos ir Ukrainos literatūra (poezija), kaip kinta karo literatūros apibrėžtis, kaip veikia literatūrą karai. Pabrėžiama, kad partizaninio, rezistencinio karo tema jau ne vieną dešimtmetį Lietuvoje išlieka tarp aktualiausių, populiariausių tiek literatūros, tiek kultūros lauke. Tačiau šiandien Ukrainoje kuriama literatūra skiriasi nuo lietuviškojo konteksto pirmiausia tuo, kad kuriama čia pat, galbūt praėjus vos kelioms minutėms po sprogimo. Čia ir dabar. Ir ta realybė tokia intensyvi, kad naikina laiko ir vietos distanciją, kad lenkia bet kokią vaizduotę ir literatūrą. Literatūra, poezija gali būti ne tik apie karą, ne tik nukreipta prieš karą. Tai gali būti ir bandymas pagauti siaubingą karo patirtį iš dalyvaujančio chaotiškame griovimo ir naikinimo įvykyje. O gal tik tai ir lieka dykynė paverstose, karo nualintose, be žmonių likusiose žemėse? – lieka literatūra, vaizdą paverčianti žodžiu. Pranešime remiamasi Serhijaus Žadano, Maksymo Krivcovo, Vainiaus Bako, Mariaus Buroko ir kitų poetų grožiniais teksta, interviu.

Raktažodžiai: *Lietuva, Ukraina, šiuolaikinė poezija, karo literatūra, karo patirtys.*

Валентина МИРОНОВА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Наталія КОРОЛЬОВА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Готелоніми грецько-латинського походження в лінгвістичному ландшафті Вільнюса й Києва

Значну частину лінгвістичного ландшафту сучасного міста займають готелоніми – власні назви приміщень, призначених для тимчасового проживання

(готелів, апартаментів, хостелів тощо). Найуживанішими в процесі номінації готелонімів як Вільнюса, так і Києва, є засоби державної мови, відповідно литовської та української. Досить частотними за вживанням є також власні назви англійською мовою, що пов'язано з її провідним статусом мови міжнародного спілкування. Натомість номені, запозичені з класичних мов, посідають порівняно з ними скромне місце й становлять 1,7% для Вільнюса та 0,5% для Києва. Назви грецько-латинського походження переважно відзначаються певною мотивованістю; вибір на їхню користь корелює зі специфікою діяльності закладів такого типу й зумовлений прагненням підкреслити особливості функціонування, характер послуг тощо. Так, можна виокремити групу номенів на позначення античних будівель та їхніх частин: Atrium Hotel, Aula apartments, Domus Maria Hotel, Hortus Vilnius apartments, Villa Aurora apartments, Вілла Віта ресторано-готельний комплекс, Домус готель. Вибір назви може бути пов'язаний з прагненням створити відчуття домашнього тепла й затишку, родинних або дружніх зв'язків (Amicus Hotel, Domina apartments, Familia apartments, Privatus apartments, Grata by Centrum Hotels) або ж підкреслити особливі риси помешкання чи його атмосфери (Bonum apartments, Florens guesthouse, Somnia apartments, Domus Fortuna, Fortuna Hostel, In Astra Hotel, Panorama Hotel). На винятковий сервіс натякають назви Status apartments і Senator апарт-готель преміум-класу, а Bursa готель завдячує своєю назвою насамперед історичним реаліям. Також серед готелонімів представлені назви, вибір яких можна пояснити суто особистими уподобаннями. Зокрема, Orion apartments, Helios apartments і Taurus guesthouse є малоінформативними й жодним чином не пов'язані з характером послуг, які пропонують ці заклади.

Ключові слова: готелонім, номен, лінгвістичний ландшафт, грецько-латинська назва, античність.

Ірина ГУЦУЛЯК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Категорія зворотности дієслів у литовській і українській мовах

Формальними показниками зворотних дієслів у литовській мові є афікс *-si/-s*, в українській *-ся/-сь*. Проте на відміну від сучасної української мови, де *-ся/-сь* завжди наприкінці дієслова (*одягаться, листуватися, навчатися*), у литовській мові в дієсловах з префіксами або заперечною часткою *не-*, афікс опиняється між префіксом або заперечною часткою та коренем (*sekasi – nesisekti, žąbaroti – išsižąbaroti, aprengti – apsirengti*). Джерельною базою для вибірки стали «Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas» (2005, atnaujinta versija 2018), «Граматичний словник української літературної мови. Словозміна» (2011), «Інверсійний словник української мови» (1985), «Український орфографічний словник» (2008), що дозволило здійснити відбір нормативних одиниць. Загалом групи зворотних дієслів за виявом суб'єктно-об'єктних відношень тотожні, проте в українській мові немає зворотних дієслів у значенні «разом із собою» (*neštis, vežtis, vestis*). В обох мовах наявні дієслова, які використовують тільки як зворотні (лит. *dairytis, ryžtis, rūpintis*; укр. *боятися, сміятися, спілкуватися, сперечатися*). Часто у литовській мові зворотні та незворотні дієслова використовують як синоніми (*klausytis – klausyti, sėstis – sėsti, bijotis – bijoti*). Є дієслова, які без префіксів є незворотними, а з префіксами можуть ставати зворотними (*valgyti – apsivalgyti, skaudėti – įssiskaudėti, gerti –*

pasigerti). Такі відмінності, безумовно, спричиняють численні помилки у мовленні українців, які опановують литовську мову. Вважаємо, що порівняльний аналіз категорії зворотности дієслів у литовській і українській мовах дозволить уточнити словникові списки зворотних дієслів, переглянути їхнє наповнення відповідно до сучасних мовних норм, укласти словник литовсько-український / українсько-литовський зворотних дієслів, який зможе задовільнити комунікативні потреби українців у вивченні литовської мови.

Ключові слова: *категорія зворотности, дієслово, литовська мова, українська мова.*

Ігор КОРОЛЬОВ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Світлана ГРИЦЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Дмитро СИЗОНОВ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Екологія українського медіапростору: соціолінгвістичний аспект

Аналіз еколінгвістичного простору у контексті лінгвосинергетичної парадигми корелюється із принципами антропо-, дискурсо- і екоцентризму, що суголосне основним постулатом загальної семантики, теорії семіотичних систем і сфокусоване на вивченні когнітивно-дискурсивної екосистеми. Досліджуючи екологію мови, мовлення, дискурсу, вчені зважають на синкретичні зв'язки між природним і соціальним, що виявляється у взаємодії комунікативного простору з природою, фізіологією, психікою, когніцією, культурою, дискурсом, літературою, медіа, політикою, економікою. Відповідний методологічний ракурс дослідження є релевантним і для аналізу екології українського медіапростору, оскільки дозволяє визначити ступінь впливу медіаресурсів різних типів на формування як індивідуальної, так і колективної когнітивно-дискурсивної екосистеми реципієнтів. Учасниками проекту «Еколінгвістичні модуси дискурсивного простору України в європейському мультикультурному континуумі / Ecolinguistic Modes of Discursive Space of Ukraine in the European Multicultural Continuum» (<https://www.ecolinguist.philology.knu.ua>) проаналізовані дані, зібрані шляхом онлайн-анкетування, опитування та лінгвістичного інтерв'ювання; досліджено нормативно-правову базу щодо використання української мови в національному публічному просторі, наголошено на формуванні українськоцентричного мовного ландшафту медіапростору України для забезпечення позитивної динаміки соціального еколінгвістичного модусу, який відповідає як за домінантність, так і за популяризацію української мови у суспільстві. Когнітивно-дискурсивна екосистема і мовний ландшафт сучасного медіапростору України сформовані англо-, російсько-, і українськомовними інформаційними ресурсами, зафіксували домінантний характер українськомовного контенту (82%), що засвідчує практичні зміни в мовній політиці України. Розуміння екосистеми медіапростору респондентами є різноплановим і визначається низкою критеріїв: мова медіаресурсу, унормування української мови в медіатекстах, фаховість і професійність журналістів, контроль достовірності інформації, етика спілкування vs коментування в інтернеті та ін. З лютого 2022 р. простежується

позитивна тенденція у споживанні українськомовного медіапродукту в комунікативному просторі України, що зумовлено «мейнстримністю» України на геополітичній арені, соціальною кризою біженців з України, інтересом до української мови і культури у європейському й світовому континуумі та іншими факторами, що спричинені процесами подальшого формування когнітивно-дискурсивної екосистеми українців через їхню індивідуальну та колективну самоідентифікацію у загальносвітовому масштабі.

Ключові слова: *еколінгвістика, медіапростір, мовна політика, когнітивно-дискурсивна екосистема, мовна свідомість, українська мова.*

Irena DARGINAVIČIENĖ

Vilnius Gediminas Technical University

Multilingualism and Hybridity

Multilingualism, defined as the ability to use multiple languages with varying degrees of proficiency, often leads to the development of a hybrid linguistic identity—an identity constructed at the intersection of diverse linguistic and cultural systems. For many multilingual speakers, language use is not only a communicative act but a central component of identity and cultural positioning. Hybrid linguistic identities are shaped by factors such as migration, education, and social integration, and are marked by practices like code-switching, translanguaging, and the strategic use of language to align with or resist dominant cultural backgrounds. People may express different aspects of themselves depending on the language they are using. They may feel more emotionally expressive or culturally "at home" in one language and more formal or reserved in another, reflecting different cultural norms encoded in each language. While this hybridity can be a source of cultural richness and adaptive flexibility, it may also produce tensions related to belonging, authenticity, and recognition. Hybrid linguistic identity can significantly affect a person's cultural identity, as language and culture are deeply intertwined. Language is not only a means of communication but also a carrier of cultural values, norms, worldviews, and social practices. Hybrid linguistic identity does not just mirror cultural identity—it actively shapes and reconfigures it. The two evolve together, especially in contexts marked by migration, displacement, or transnational life. This dynamic can enrich an individual's worldview and social experiences, but it also raises important questions about belonging, continuity, and cultural preservation.

Keywords: *multilingualism, hybridity, linguistic identity, cultural identity, displacement.*

Мирослава ШЕВЧЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Вербальні маркери уявлень про Литву в українському національному дискурсі

Виступ присвячений аналізу мовних засобів репрезентації образу Литви в українському національному дискурсі. Актуальність теми зумовлена спільною історичною спадщиною України та Литви, а також активним розвитком політичних, культурних і безпекових зв'язків між двома країнами в умовах сучасної геополітичної ситуації. Це зумовлює потребу осмислити, як образ Литви закріплений в українській мовній свідомості, які вербальні засоби

його формують у публічному просторі та які наративи домінують у його сприйнятті. Мета дослідження – виявити вербальні маркери, що формують та відображають уявлення про Литву в сучасному українському суспільстві. Об'єктом є мовна репрезентація Литви як образу іншого, але не чужого; предметом – лексико-семантичні й прагматичні особливості такої вербалізації. У дослідженні застосований комплекс методів: асоціативний експеримент, корпусний і частотний аналіз, медіааналіз. Здійснене теоретичне обґрунтування поняття мовної свідомості та образу іншого як лінгвокультурного конструкту. Емпіричні результати демонструють, що Литва в уявленнях українців асоціюється передусім із історичною спорідненістю, солідарністю, європейськими цінностями та стратегічним партнерством. У сучасному публічному дискурсі дедалі чіткіше фіксується позитивне емоційне маркування топоніма Литва та його закріплення в контексті підтримки й безпеки. Результати дослідження можуть мати прикладне значення: застосовуватися у проєктах, пов'язаних із культурною дипломатією, а також у розробці програм з української мови як іноземної з урахуванням міжкультурного компонента.

Ключові слова: *Україна, Литва, вербальні маркери, національний дискурс, образ іншого.*

Dalia Marija STANCIENĖ

Klaipėdos universitetas

Juozapo Benjamino Rutskio ir Petro Mohylos švietimo reforma

1596 m. susikūrusi Unitų Bažnyčia susidūrė su stoka gerai parengtų dvasininkų, kadangi neturėjo tinkamai išplėtotos savos švietimo sistemos. Padedant jėzuitų ordinui 1617 m. buvo įsteigtas graikų apeigų katalikiškas vyrų vienuolių Bazilijonų ordinas, kurio misija – pastoracinė ir šviečiamoji veikla. Kijevo unitų metropolitas Juozapas Benjaminas Rutskis (1574 – 1637), įvertinęs švietimo svarbą, išreikalavo iš Wladyslaw IV Vasa privilegijas, teisiškai pagrindžiančias unitams steigti pasaulietines ir bažnytines mokyklas. Unitų Bažnyčios švietimo veikla darė įtaką visuomenei, Bazilijonų viešosios mokyklos garantavo gerą išsilavinimą, jų absolventai sėkmingai tęsdavo studijas aukštesiosiose mokyklose, o vėliau prisidėdavo prie mokslo ir kultūros plėtotės. Rutskis išsilavinimą gavo Vakarų Europoje. Jis studijavo Prahos husitiškame universitete, tačiau greit suprato, kad kalvinizmo idėjos jam yra nepriimtinos ir perėjo į Prahos jėzuitų kolegiją, kad išpažintų katalikų tikėjimą. Patartas jėzuitų, išvyko į Viurtsburgo universitetą. Ten studijavo 3 metus ir puikiai apginė magistro tezes. Paragintas jėzuito Pauliaus Bokšos, tuometinio Lenkijos provincijos prokuratoriaus, 1596 m. Rutskis išvyko į Romą studijuoti teologijos Collegium Graecum. Kolegijoje 4 metus studijavo Rytų Tėvų: Bazilijaus Didžiojo, Grigaliaus Teologo, Jono Chrizostomo, Kirilo Jeruzaliečio, Maksimo Išpažinėjo, Jono Damaskiečio raštus, o iš lotynų Tėvų – Tomo Akviniečio Summas. Artimai bendraudamas su jėzuitais, Rutskis jaunuomenę kreipdavo studijuoti į jėzuitų 1570 m. Vilniuje įsteigtą kolegiją, kuri 1579 m. popiežiaus Grigaliaus XIII bule buvo pertvarkyta į Vilniaus akademiją. Pirmasis šios akademijos rektorius buvo jėzuitas Piotras Skarga (1536–1612). Aktyviai reiškiantis Bazilijonų vienuoliui, Stačiatikių Bažnyčia taip pat pradėjo reformą švietimo ir kultūros srityje. Ortodoksų Kyjivo metropolito Petro Mohylos iniciatyva 1632 m. buvo įkurta garsioji Kyjivo-Mohylos kolegija – moderni mokykla pagal jėzuitų kolegijų pavyzdį.

Raktažodžiai: *Rutskis, Mohyla, unitai, Bazilijonų ordinas, švietimo reforma.*

Оксана НІКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Проповіді з Надсяння першої половини XVIII ст.

Вивчення рукописного збірника з Надсяння першої половини XVIII ст. стосується низки питань: поширення руської мови на Надсянні та її функціонування у проповідницькій справі; визначення проповіді як популярного жанру, джерел і стилістики написання проповідницьких текстів, їх інтертекстуальності; опрацювання тексту о. Пьотра Скарги у проповіді авторства о. Григорія Команецького; характеристики цього автора рукописних казань і впливу на прихожан. Рукопис під загальною назвою "Mineja ogólna i zbiór tekstów religijnych" (Biblioteka Narodowa w Warszawie) містить тексти різними мовами, у тому числі руською мовою. Опис цього рукопису запропонував А. Кашлей. В. Пилипович звернув увагу на рукопис і проповіді в його складі, опублікував окремі з них. Вони походять із Надсяння (с. Ліщава Горішня), час створення – перша половина XVIII ст., авторство – сільський священник Григори Команецький. В. Пилипович уперше назвав ці проповіді гомілетичним циклом проповідей о. Григорія Команецького, зібраних у рукописній Мінеї з першої половини XVIII століття. У рукописі наводиться частина проповідей, спершу фунеральні, наприкінці – святкові. У збірнику збереглося кілька фунеральних казань з XVIII ст., конкретніше 1724-1727, 1748 рр. Текст з окремим заголовком "Пункта потребный казнодѣмъ, въ Скарзѣ, на листѣ соѣ" (с. 192-218) вказує на зв'язок із книгою єзуїта о. Петра Скарги "Kazania przygodne z inemi drobnieyszymi pracami, o roznych rzeczach wszelakim stanom należących" (Krakow, 1610). Схарактеризовано мовні особливості чотирьох проповідей руською мовою із цього рукописного збірника, визначено способи опрацювання тексту о. Пьотра Скарги у проповіді сільського священника, розглянуто інтертекстуальність рукописних проповідей із Надсяння, які орієнтувалися на патерни проповідництва.

Ключові слова: *рукописний збірник першої половини XVIII ст., проповіді з Надсяння, руська мова, опрацювання твору о. Пьотра Скарги, інтертекстуальність, мовні особливості проповідей.*

Наталія БОНДАР

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Вільнюський Часовник 1568-1572 рр. в контексті дослідження місцевого кириличного книговидання

Кириличне книговидання у Вільнюсі, запроваджене Ф. Скориною, після публікації Апостола 1525 р. припинилося майже на 50 років. Воно було поновлене друком Часовника без вихідних відомостей. Проте у книзі зазначено її друк «в славном месте Виленьском, в дому, и власним накладом їх милости панов Івана і Зенова Зарецких». Час виходу Часовника визначається як 1568–1572 р. за історичними реаліями в тексті, зокрема, за згадуванням польського короля Сигізмунда Августа та Київського митрополита Іони. Хто безпосередньо друкував Часовник, не встановлено, теоретично це міг бути П. Мстиславець, оскільки в цей час ймовірно перебував у Вільнюсі. Однак видавничі прийоми друку й стилістика елементів художнього оформлення цього видання суттєво

відрізняються від «друкарського» почерку П. Мстиславця. В той же час помітні текстологічні збіги у вихідних відомостях Часовника Зарецьких і заблудівського Євангелія учительного І. Федорова і П. Мстиславця 1569 р. Шрифт Часовника 1568–1572 рр. відзначається оригінальністю, далі його буде використано у виданнях вільнюської друкарні В. Гарабурди – у Октоїху бл. 1580 р. та Євангелії учительному 1582 р. Цікаво, що у Часовнику Зарецьких для друку заголовків використано шрифт Ф. Скорини та ініціальні літери з його видань. Також друкарні Ф. Скорини і Зарецьких й Мамоничів розташовувалися в одній і тій же кам'яниці, відомій як будинок Бабиців, потім Зарецьких й Мамоничів (сучасна адреса вулиця Діджойї 17/19, на якій розміщено меморіальну дошку). Яким чином елементи оформлення видань Ф. Скорини потрапили до друкарні Зарецьких, невідомо. Можливо, набуття устаткування та орнаментики відбулося разом із приміщенням друкарні У Часовнику 1568–1572 рр. активно використання орнаменти з оригінальних виливних прикрас. За цією ознакою ми припустили, що друкарем у Зарецьких міг працювати пізніше відомий вільнюський друкар Даніель Ленчицький.

Ключові слова: *видавнича справа, кириличні сатродруки, Часовник, Зарецькі, Ф. Скорина, Мамоничі.*

Галина НАСНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка / Лодзький університет

Анфологiон Матеуша Десятого в контекстi багатомовностi Великого князiвства Литовського

«Анфологiон» Матеуша Десятого 1507 року належить до церковнослов'янських рукописних джерел, що до сьогодні не мали лiнгвiстичного опису. Констатуючи неоднорiднiсть визначень редакцiї церковнослов'янської мови XVI ст., що функцiонувала в Великому князiвствi Литовському (Супрасль), ми аналізуємо її графіко-палеографічні й фонетико-фонологічні ознаки. Засадничим вважатимемо постулат про те, що між релігiєю, етнічною приналежністю й використанням мови iснує множинність кореляцій, але вони не завжди прості й надійні, а проблема набуває особливої делікатності вiдносно етнічної самооцiнки «литвинів» і «поляків» та реальності використання мови, що стоїть за ними, а також вiдносно православного й католицького вiросповідання. Реконструкція фрагменту мовної ситуації ВКЛ дає змогу вказати на взаємодію церковнослов'янської (Church Slavonic), розмовних діалектів білоруської й української та книжної «руської» / «простієї мови» (Middle Ruthenian). Ця «руська» редакція церковнослов'янської мови увiбрала в себе значну кількість iнтерференції білоруської й української мов. Основу становить церковнослов'янська мова після реформи Євтимія, на що вказують фіксації неповноголосся: ра(б), срѣ(д), рефлексии *dj, *tj: сѣщи(м), нѣж(да), архаїчний правопис зредукованих: скръб, мльчаніємь. Водночас значна кількість форм вiдображають явища, спільні для української й білоруської мов після втрати зредукованих: скръбѣаи, послѣдова(н)е. Переписувач вiдтворює, крім характеристичних форм із аканням і цеканням Повтарѣюще, попецѣмса, також і лексеми з «новим ѣ», взаємозаміною ѣ та и : ѡ ѣтїи, успѣнїе тощо. Попередній аналіз дає змогу припустити, що копіїст, окрім південнослов'янських, використовував також рукописи північноукраїнського (волинського або

київського) походження. Дослідження виконане в межах проєкту «Supraski antologion liturgiczny Mateusza Dziesiątego z 1507 roku – opracowanie naukowe i przekład na język polski najstarszego liturgicznego rękopisu z Supraśla».

Ключові слова: історія слов'янських мов, церковнослов'янська мова, «руська» мова, багатомовність, Велике князівство Литовське, «Анфологійон» Матеуша Десятого 1507 р.

Ігор ВИННИЧЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Литовська складова етноксеногенного туризму крізь призму російсько-української війни

Етноксеногенний туризм – як вид суспільного споживання специфічних благ, послуг і товарів – передбачає відвідання в певному регіоні (країні) місць, у той чи інший спосіб пов'язаних з нетитульними (алохтонними) етносами. Об'єктами показу в цьому виді туризму є, зокрема, місця, в яких померли (загинув) та поховані (перепоховані) армії (волонтери); некрополі (у тому й військові) та поодинокі поховання, на яких упокоїлись представники нетитульних етносів; об'єкти (площі, вулиці, провулки, проспекти, алеї, інституції різного профілю тощо), названі іменами видатних представників інших народів. Повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року додало до етноксеногенної мапи України значну кількість зазначеного. Стосується це, головню, місць, в яких закінчилась земна стежина тих, хто – купно з українцями – боронив свободу нашої країни, а також некрополів, на яких вони упокоїлись. Загалом – станом на 21 червня 2025 р. – у цьому списку майже 900 осіб. Є в ньому і 4 литовців. Один із них – Тадас Тумас («Мілжінас»). 43-річний фанат футбольного клубу «Жальгіріс» та мінометник окремого батальйону спецпризначення Інтернаціонального легіону загинув 23 лютого 2024 року біля с.Іванівське (під Бахмутом на Донеччині). Відспівували Героя 7 березня в Києві в Михайлівському соборі, а 16 березня – у Вільнюсі, у церкві Св. Ігнатія, храмі Воєнного ординаріату Литви. На цій церемонії був і Президент країни Гітанас Науседа. 28 лютого 2025 р. на позачерговому засіданні Бучанська міська рада (Київська область) ухвалила «присвоїти назву новоствореній вулиці в житловому масиві, що розташована в межах вулиць Депутатська, Бориса Гмирі та Северина Наливайка в м.Буча – Тадаса Тумаса».

Ключові слова: Україна, Литва, війна, туризм, Тадас Тумас.

1. Винниченко І. Єврейська спадщина України як ресурс для розвитку етноксеногенного туризму // Туризм та курорти: досвід Ізраїлю для України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ; 23-24 квітня 2018 р.). – К.: Альфа-ППК, 2018. – С. 90-91. 2. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_іноземних_добровольців,_загиблих_під_час_російського_вторгнення_в_Україну_\(Україна\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_іноземних_добровольців,_загиблих_під_час_російського_вторгнення_в_Україну_(Україна)) 3. Борисенко Т., Гончарук Л. У Києві попросились з литовським добровольцем, який воював проти російських окупантів і загинув під Бахмутом. URL: <https://suspilne.media/kyiv/700484-u-kyievi-poprosalisa-z-litovskim-dobrovolcem-akij-vouvav-proti-rosijskih-okupantiv-i-zaginuv-pid-bahmutom/> 4. В Вильнюсе попросились с первым литовским добровольцем, который погиб, защищая Украину. URL: <https://nv.ua/world/countries/tadas-tumas-v-vilnyuse-poproschalis-s-pervym-litovskim-dobrovolcem-pogibshim-v-ukraine-50401805.html>

Dar neatrasti turistiniai objektai Lietuvoje: mitologiniai parkai

XXI a. pradžioje Lietuvoje ėmė rasti iš esmės naujas (išskyrus Juodkrantės Raganų kalną) reiškiny – mitologiniai parkai, takai, kalnai, kalvos bei skulptūrinės kompozicijos. Šiandien jau galima lankyti bent keletą tokių objektų. Tai jau minėtas Raganų kalnas Juodkrantėje, Dūkštų ažuolino pažintinis (mitologinis) takas (Vilniaus rajonas); Balsių gyvenvietės mitologinis parkas (Vilniaus rajonas), Naisių mitologinis parkas (Šiaulių rajonas); baltų mitologijos parkas Kretingos rajone; Sirvėtos mitologinis takas (Sirvintų rajonas), Kulautuvos mitologinių skulptūrų takas (Kauno rajonas), Dovilų mitologinių skulptūrų kalva (Klaipėdos rajonas). Bendras visų šių mitologinių objektų (parkų, kalnų, takų) kūrėjų siekis – pritraukti lankytojus. Vieni fiksuoja tikslų lankytojų skaičių, kiti tik apytikrį, tačiau visi pripažįsta, kad lankančių šiuos objektus skaičius nuolat didėja. Tiesa, patys parkų rengėjai, kūrėjai tikslą nusako kiek kitaip: *parodyti visų baltų genčių senovinę mitologinę pasaulėžiūrą; parodyti kalno grožį; kad lankytojai pajautų aplinką, suvoktų gamtos dėsnius; įprasminti mitologinių būtybių vardus.*

Raktažodžiai: turistiniai objektai, Lietuva, mitologiniai parkai, senovinė mitologinė pasaulėžiūra.

Олеся НАУМОВСЬКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Мілітарна містерія: сакральні практики
сучасного українського військового побуту**

Доповідь присвячена аналізу феномену сучасної мілітарної культури України як частини національної ідентичності, що ґрунтується на глибоких історичних і сакральних традиціях. На матеріалі польових досліджень, проведених у період з 2022 по 2025 рік серед учасників бойових дій, простежено неофіційні ритуали посвяти, обереги, прикмети, які функціонують як прояви вернакулярної релігії в армійському середовищі, що демонструє трансформацію міфологічних структур мислення, актуалізації релігійних практик у контексті військової повсякденності. Особлива увага приділена культу мертвих і ритуалам переходу як неінституціоналізованим формам сакрального. Висвітлено взаємодію традиційної релігії із локальними практиками, що апелюють до архаїчних уявлень про честь, смерть і посвяту. Доповідь репрезентує сучасний український військовий побут у контексті реконфігурації національного міфу, релігійних символів і семантики жертвності. Дослідження базується на методах візуальної антропології, глибинного інтерв'ю, залучення цифрових наративів та порівняльного аналізу.

Ключові слова: мілітарна культура, традиція, вернакулярна релігія, міфологічні уявлення, культ, ритуал, символ.

Віталій ТУЧИНСЬКИЙ

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Українсько-Балтійський центр, м. Вінниця, Україна

У грудні 2024 року рішенням вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського на факультеті історії і міжнародних відносин утворено Українсько-Балтійський центр. Його керівником призначено доцента кафедри всесвітньої історії і міжнародних відносин Віталія Тучинського. Метою діяльності Центру є здійснення наукових досліджень з актуальних проблем історії та міжнародних відносин країн Балтії – Литовської Республіки, Латвійської Республіки, Естонської Республіки, Фінляндської Республіки, Королівства Швеції, Республіки Польщі та Федеративної Республіки Німеччини, а також Українсько-Балтійських взаємин у минулому та сьогоденні. Створення наукової установи у Вінниці зумовлене тим, що місто Вінниця було засноване в період існування Великого Князівства Литовського. Перша писемна згадка про Вінницю датована 1363 роком. Заснування міста пов'язане з ім'ям племінника князя Ольгерда Федора Коріатовича. Саме дослідження історії України і Поділля періоду ВКЛ є одним із пріоритетних завдань Українсько-Балтійського центру. В умовах сучасної російсько-української війни існує гостра потреба у розвінчанні російських наративів про місце і роль Великого Князівства Литовського в історії українського та литовського народів. У Вінниці працює Почесне консульство Латвійської Республіки, яке чимало робить для налагодження різноманітних зв'язків України з країнами Балтії. 16 травня 2025 року за участі Українсько-Балтійського центру у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського проведено Міжнародний круглий стіл "Українсько-Балтійські відносини: минуле та сьогодення", участь у якому взяли понад 75 науковців із закладів вищої освіти й наукових установ України та країн Балтії, зокрема Литви, Латвії, Естонії, Польщі та ФРН. За результатами його роботи видано електронний збірник наукових праць. Наукові доповіді торкалися актуальних проблем минулого у відносинах України з країнами Балтії. Особливий інтерес викликали доповіді та публікації, що торкалися сучасного періоду взаємин між народами, підтримки України в умовах сучасної російсько-української війни. У подальших планах роботи Українсько-Балтійського центру є налагодження активної співпраці між ВДПУ ім.М.Коцюбинського та навчальними закладами Литовської Республіки та інших країн Балтії щодо академічної мобільності, дослідження маловідомих сторінок історії українсько-балтійських взаємин.

Ключові слова: Українсько-Балтійські взаємини, міжнародні відносини, Українсько-Балтійський центр, Велике Князівство Литовське, російсько-українська війна, Вінниця.

Юлія НЕВИННА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Культурна й освітня співпраця України та Литви в умовах війни

У доповіді досліджується роль культурної та освітньої співпраці між Україною та Литвою в контексті повномасштабної війни в Україні. Зосереджено увагу на ініціативах, спрямованих на збереження національної ідентичності, підтримку українських біженців, обміни між закладами вищої освіти, культурні проєкти та міждержавну співпрацю. Окрему увагу приділено тому, як литовське суспільство сприймає Україну та які механізми солідарності були активовані після 2022 року. У доповіді пропонується також аналіз символіки взаємної підтримки як чинник формування нової європейської єдності.

Ключові слова: *Україна, Литва, культурна дипломатія, освіта, війна, солідарність, біженці, ідентичність, єдність.*

Галина ПШЕНІЧКІНА

Інститут литовської літератури та фольклору

Функціонування українських народних пісень в контексті сучасного культурного спротиву російській воєнній агресії: литовський дискурс

Давні українські пісенні фольклорні твори військової тематики у сучасному соціополітичному контексті набувають нової хвилі популярності. Історичні, козацькі, рекрутські, солдатські, стрілецькі та інші пісні завдяки актуальності їх змісту та ряду притаманних їм музичних рис, стають інструментом для самоідентифікації українців, вираження їхніх патріотичних прагнень. В часи кризи, зокрема воєнного часу, публічне виконання пісень цих жанрів маніфестує стійкість, єдність та незламність українського народу. Вони стають не лише культурним символом, а й засобом консолідації суспільства, нагадуванням про історичне коріння боротьби за свободу. Фольклорні пісні, що звучать на акціях підтримки України за кордоном (зокрема, у Литві), виконуються українськими фольклорними колективами, активною громадськістю, представниками корінних етносів, що посилює відчуття їх солідарності з українцями у важкі часи. Звучання давніх пісень військової тематики у публічному просторі перетворює традиційний фольклор на сучасний культурний феномен, який виходить за межі історичного контексту та набуває нового символічного значення в умовах боротьби українського народу за суверенність та національну ідентичність. Матеріалом дослідження стали архівні аудіо- та відеозразки українських пісень військової тематики у їхньому первинному звучанні та записи виконання їх сучасними фольклорними виконавцями у Литві. Науковою базою дослідження є праці щодо вивчення козацьких пісень як феномену українського пісенного фольклору, та їх функціонування у сучасно-історико-культурному контексті.

Ключові слова: *український фольклор, культурний спротив, народні пісні військової тематики, виконавський фольклоризм.*

Надія ПОПИК

Інститут литовської літератури та фольклору

**Концепт «війна» в українському та литовському
пісенному фольклорі міжвоєнного часу**

У межах дослідження концепту «війна» в українській та литовській мілітарній пісенності ми співставляємо пісенний фольклор українських січових стрільців (1914–1918) та пісні часів національно-визвольної боротьби за незалежність Литовської Республіки (1918–1920). Для аналізу обрано твори зі збірника «Стрілецькі пісні» Оксани Кузьменко (з підрозділів «Присяга на вірність справі рідного краю, віра у перемогу та волю України» та «Прощання стрільця з родиною та коханою дівчиною») і литовські пісні з вісімнадцятого тому «Lietuvių liaudies dainynas» – багатотомного видання литовських народних пісень (з підрозділу «Молодий хлопець захищає Батьківщину»). Фольклорний концепт як одиниця національної свідомості розтлумачений українською дослідницею поезії стрілецьких пісень О. Кузьменко, яка унаочнила загальноукраїнський досвід драматичної екзистенції людини у XX столітті графічною схемою, що складається з 12 концептів. Універсально-екзистенційна структурно-семантична група цієї схеми є основою для дослідження концепту «війна» та подальшого компаративного аналізу пісенного фольклору України та Литви. Хронологія відображення війни у фольклорних текстах може бути описаною у трьох етапах: її початок, безпосередньо період війни та заключний етап. Детальний аналіз першого етапу (початку війни), на якому зосереджена пропонована розвідка, здебільшого включає налаштування та готовність молодих людей стати воїнами, а також їхні емоційні хвилювання під час прощання з родиною. Це підтверджується низкою проаналізованих литовських та українських піснених текстів. Результати зіставлення пісень обраного періоду підтверджують схожість їхніх уявлень про «перехід» (як ядра концептуальної ідеї) від мирного до воєнного часу через темпоральні, раціональні, просторові та емоційні аспекти двох мотивів – готовності до войовничого майбутнього (більшість українських пісень – героїчні) та прощання з минулим мирним життям (більшість литовських пісень – ліричні). Тут простежуються і загальнолюдські переживання відданості рідній землі, братерської любові, страху померти чи розлучитися з рідними. Проте різні історичні передумови воєн спричиняють і розбіжності у їхніх емоційній складовій, раціоналізації причин війни та просторових переходах.

Ключові слова: *концепт «війна», міжвоєнна мілітарна пісенність, українські січові стрільці, боротьба за незалежність Литви.*

Greta PASKOČIUMAITĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

**Lietuvių tautosakos archyvo jubiliejiniai metai.
Ukrainiečių tautosakos kelias Lietuvoje**

Lietuvių tautosakos archyvas iki šiol išlieka svarbiu kultūriniu fenomenu. Archyve saugomi rankraščiai, vaizdo ir garso įrašai atskleidžia turingą lietuvių ir kitų Lietuvoje gyvenančių tautų tautosaką bei liudija mokslininkų ir visuomenės pastangas ją užfiksuoti ir išsaugoti. Pranešime bus apžvelgta Archyvo raida nuo jo įkūrimo iki

šių dienų, vertingiausi jame saugomi tautosakos rinkiniai ir jų reikšmė šiuolaikiniams kultūros tyrimams. Tautosakos svarbą tautinei tapatybei išryškina ir dėl Rusijos pradėto karo Ukrainoje Lietuvių tautosakos archyvui perduoti ukrainiečių tautosakos rinkiniai – jų turinys ir kelionė į Lietuvą taip pat bus aptarti.

Raktažodžiai: tautosakos archyvas, Lietuvos tautosaka, Ukrainos paveldas

Віта КРИВЧУН

Полтавський національний педагогічний університет імені
В. Г. Короленка

Трагедія у творчості Олени Звичайної та Томаса Венцлова: погляд із сьогодення

Ця доповідь – про двох письменників, які не мовчали, коли світ замикав очі на зло. Про тих, для кого слово стало зброєю, а пам'ять – щитом. Про двох письменників-емігрантів: українку Олену Звичайну та литовця Томаса Венцлова. Їхні голоси – з різних країн і епох, але звучать в унісон: за правду, за свободу, проти терору. Олена Звичайна – письменниця, яка мала мужність говорити тоді, коли інших змушували мовчати. Її твори, написані в еміграції, – це точні хроніки Голодомору, сталінських репресій, знищення селянства й національної гідності. Не маючи змоги кричати, вона писала. Її голос – це правда, загорнута в біль і чесність. Вона не шукала слави – вона рятувала історичну пам'ять. Сьогодні її слова пророчо б'ють у серце: про криваву імперію, яка прагнула стерти народ з історії, і про те, що зло завжди повертається, якщо його не зупинити. Томас Венцлова – інтелектуал і правозахисник, який у 1977 році залишив Литву, аби не зрадити правду. Його творчість – це протест проти знищення свободи, культури, гідності. Після десятиліть у США він повернувся до Литви у 2018 році як вільна людина й активний голос підтримки України в часи війни. Томас Венцлова – один з тих, хто добре знає, що означає жити під тиском червоного кремля і бути чужим у власній країні. Сьогодні, коли Україна бореться з російським терором, їхні голоси перегукуються: Олена Звичайна – з минулого, Томас Венцлова – із сьогодення. І обоє нагадують, що свобода – не подарунок, а виборене право. Україна і Литва – два народи, які вчилися не мовчати і які добре знають: свобода тримається на слові, правді та історичній пам'яті.

Ключові слова: Олена Звичайна, Томас Венцлова, тоталітаризм, опір, еміграція, правда, пам'ять.

Marina ČISTIČAKOVA

Lietuvių kalbos institutas

Krikščioniškųjų tradicijų sąveiką Abiejų Tautų Respublikoje: Tomo Kempiečio teologinio veikalo „Kristaus sekimas“ kiriliniai vertimai

XIV–XV a. vokiečių katalikų vienuolis teologas Tomas Kempietis didžiąją savo gyvenimo dalį praleido Nyderlanduose augstinių Šv. Agnietės vienuolyne prie Zvolės, perrašinėdamas Šv. Raštą ir kitus dvasinio turinio rankraščius lotynų kalba bei auklėdamas novicijus. Apie 1427 m. jis parašė keturių dalių teologinį veiklą „Kristaus sekimas“ (lot. De imitatione Christi) Šis traktatas nėra vienintelis Tomo iš Kempio

kūrinys, jis parašė „Pamąstymus apie Jėzaus Kristaus gyvenimą ir kančias“, taip pat laiškus, pamokslus, giesmes, maldas ir istorinius veikalus. Pirmasis spausdintas „Kristaus sekimo“ leidimas pasirodė apie 1471 m. Augsburgе ir netrukus plačiai paplito rankraštinėje ir spausdintinėje tradicijoje. Ankstyviausiu „Kristaus sekimo“ kiriliniu vertimu tradiciškai laikomas 1647 m. Dealu vienuolyno spaustuvėje Valachijoje išleistas vertimas, kurį parengė Valachijos valdovo Motejaus Basarabo žmonos kunigaikštienės Elenos brolys Orestas Nasturelas. Tačiau ištyrus Abiejų Tautų Respublikoje atliktus „Kristaus sekimo“ kirilinius vertimus paaiškėjo, kad kai kurie iš jų pasirodė anksčiau nei Oresto Nasturelo vertimas. Pranešime bus kalbama apie tai, kad ankstyviausius Tomo Kempiečio teologinio veikalo „Kristaus sekimas“ kirilinius vertimus atliko Abiejų Tautų Respublikos ukrainiečių raštininkai rusėnų ir bažnytinė slavų kalbomis. Rusėnų vertimas, kurį iš lenkiškojo originalo sukūrė Kyjivo Olų vienuolyno viršininkas, o vėliau Kyjivo ir Visos Rusios metropolitas Petras Mohyla apie 1628 m., knyginėje tradicijoje nepapliko. Priešingai, teologinio traktato vertimas į bažnytinę slavų kalbą, atliktas anoniminių ukrainiečių autorių iš 1635 m. lotyniško leidimo, buvo žinomas ne tik ATR ukrainiečių ir baltarusių žemėse, bet ir už jų ribų.

Raktažodžiai: *Tomas Kempietis, „Kristaus sekimas“, Abiejų Tautų Respublika, Petras Mohyla, vertimas, rusėnų kalba, bažnytinė slavų kalba, ukrainiečių raštininkai.*

Анатолій МІНІЧ
Клуб Ротарі міста Рівне

Історія Великого князівства Литовського: волинські стежки

Книга «Історія Великого князівства Литовського: волинські стежки» є комплексним дослідженням історії повсякденного життя українців на волинських землях в період з 1340 по 1569 роки. Книга науково-популярна, в доступній і цікавій формі розказується про перебування українців разом з білорусами і литовцями в єдиній державі. Стверджується, що спільне проживання в одній державі породило в цих народів подібну ментальність, що відрізняється від ментальності москвитів. Критикується класичний підхід до вивчення історії за надмірну абстрактність і необгрунтований універсалізм. Натомість, в книзі застосовуються надбання французької школи анналів, в центрі уваги повсякденне життя людини, чим вони харчувались, яке мали житло, що одягали, про що мріяли і як поводитись. Розповідається про розвиток тогочасної моралі і права, вказується на роль монастирів в культурному, просвітницькому і соціальному житті. Здобутки Великого князівства Литовського оцінюються в порівнянні з Київською Руссю, Речі Посполитою та Заходом. Загалом, це окремий історичний період під час якого розпочались процеси національної ідентифікації українців. В російській і радянській історіографії перебування українців в складі ВКЛ подавалось як щось малозначуще і перехідне від Галицько – Волинського князівства до Речі Посполитої. Цей імперський імператив ще й сьогодні присутній в краєзнавчих музеях України. В книзі надаються маршрути туристичних маршрутів для вивчення історичної спадщини доби ВКЛ.

Ключові слова: *історія Великого князівства Литовського, історія Волині, школа анналів, ментальність українців.*

Ольга МАКСИМЧУК

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Пісня пісень у проповідях Стефана Яворського українського періоду

Стефан Яворський (1658–1722) – визначний український церковний діяч, інтелектуал, проповідник другої пол. XVII– поч. XVIII ст. Яворський здобув блискучу освіту, розпочавши свої студії ще в Україні, а відтак продовживши їх у вищих школах Польщі та Великого князівства Литовського, зокрема Вільнюській академії. Саме тут у 1684 р. Яворський здобув ступінь магістра філософії. Ораторські навички й інтелектуальні надбання, отримані ним під час навчання, безсумнівно позначилися на творчості Яворського як проповідника. Однак майже всі його казання дійшли до сьогодні у рукописному вигляді. Тим ціннішим є нещодавнє видання «Stefan Javors'kyj's Sermons. 1691–1698», упоряд. Дж. Броджі, М. Яременко та ін. – Leiden–Boston: Brill, 2025, у якому опубліковано 15 проповідей українського періоду життя Яворського. Їх удоступнення широкому загалу робить можливими детальніші студії сучасних науковців над гомілетичними практиками українського проповідника. Серед безумовно частого цитування Стефаном Яворським біблійних книг увагу привертає його постійне апелювання до Пісні пісень. У XVII ст. у текстах українських авторів спостерігається зріст зацікавлення цією старозавітною книгою, спричинений насамперед впливом традицій християнського Заходу, де Пісня пісень мала натовді значно ширше представлення у богослов'ї, герменевтиці, сакральному живописі. Лазар Баранович, Антоній Радивилівський, Йоаннікій Галятовський, а слідом за ними і Стефан Яворський наповнюють свої твори пісенніми мотивами та їх алегоричною інтерпретацією. Наприклад, у проповідях Яворського можна побачити використання східного жанру опису-васфу, зв'язок богородичної і пісенної образності, топос приходу весни, запозичений із цієї біблійної книги. Зацікавленість Яворського Піснею пісень тематично і стилістично наближає його творчість до всеєвропейської літературної та культурної парадигми, що не дивно, зважаючи на високу ерудованість і освіту, здобуту ним в єзуїтських навчальних закладах Речі Посполитої.

***Ключові слова:** текст, проповідь, Стефан Яворський, Біблія, Пісня пісень.*

Сергій ТИЦЬКИЙ

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Велике Князівство Литовське і Друга Українська колонізація Дикого поля: перший етап (рушійні сили, особливості, хронологічні межі)

Актуальність. Спільний литовсько-український досвід соціально-економічного і суспільно-політичного будівництва в умовах зростаючого перманентного експансіонізму сусідніх держав, набутий нашими народами у XVI столітті, набуває додаткового значення в умовах Російсько-української війни та зростання загрози військової агресії Росії проти інших європейських держав, і в першу чергу – країн Балтії. Мета. З'ясувати внесок литовської

держави і литовського суспільства в економічне, суспільне та військово-політичне освоєння українством лісо-степової та степової частини Подніпров'я у 1530-ті – 1560-ті роки. Східноєвропейська історіографія. Основні підвалини вивчення адміністративного устрою і державної політики на землях Литовського лісо-степового і степового прикордоння, соціально-економічного становища місцевого населення 1530-х – 1560-х рр., зародження і поширення українського козацтва на Подніпров'ї в його протистоянні з татарським населенням Дикого поля були закладені істориками XIX – початку XX століття Д. Яворницьким, М. Владимирським-Будановим, М. Любавським, М. Грушевським. Історики радянської доби, переважно українські, досліджували майже виключно феодалізацію місцевого населення та проблеми культурного життя. З 1991 р. суттєво зросла кількість досліджень життя населення лісо-степового і степового Подніпров'я литовської доби. Однак просування східноєвропейських землеробських цивілізацій до Північного Причорномор'я як комплексний колонізаційний процес визнається тільки для кінця XVI – XVII століття у формі польсько-шляхецької та козацької колонізації. Основний зміст. Друга Українська колонізація Дикого поля, як процес поступового витиснення носіями української осілої землеробської цивілізації носіїв кримськотатарської напівкочової скотарської цивілізації з території Центральної та Південної України, розпочалася по завершенні Кримськотатарської Руїни (1533 р.) і тривала до кінця 1647 р. Перший етап цієї колонізації тривав протягом 1533-1569 рр., співпадаючи з останнім етапом боротьби литовського народу за збереження незалежності феодальної Литовської держави. Чисельно і ментально основними рушійними силами колонізації були українське селянство і городянство Волині і Полісся, українське військо та цивільне козацтво (переважно відходницьке). Інститууючим чинником виступали прикордонні великокнязівські урядовці, в силу особливостей зовнішньої політики Сигізмунда I Старого і Сигізмунда II Августа вимушені самостійно забезпечувати життя українства Середнього Подніпров'я, керуючись законодавством ВКЛ і настановами монархів. З початком Лівонської війни в українській колонізації Дикого поля на певний час абсолютно домінуючим стає український чинник (особливо осілого козацтва), литовський чинник зберігав певне, все більш слабке значення, на Волині і Північній Київщині, збільшується вплив польського чинника завдяки зростаючій залежності короля від польської шляхти. Висновки. Основними рушійними силами першого етапу Другої Української колонізації Дикого поля були українське селянство і городянство та козацтво. Протягом досліджуваного історичного періоду колоністам вдалося в основному відновити на оновленій основі соціально-економічний простір Наддніпрянщини, зруйнований за часів Руїни. Литовський чинник колонізації суттєво зменшив свій внесок в колонізаційний рух, проявлявся переважно у адміністративно-правовому просторі Підлитовської України та прикордонні Дикого поля, виконуючи в основному інститууючу і системоутворюючу функції.

Ключові слова: Литва, Україна, Дике поле, українська колонізація.

**Невідомий посмертний панегірик Петру Могилі
в рукописі кінця XVII століття**

У доповіді буде представлено інформацію про невідомий посмертний панегірик Петру Могилі, що міститься в рукописному Учительному євангелії кінця XVII століття. Після двох польськомовних панегіриків (Nagrobki. Oysu Piotrowi Mohile Лазаря Барановича та Zalopowionu po pogrzebie Jasnje Przewielebnego O. Piotra Mohily Йосипа Калімона, обидва 1647 р.) і двох більш пізніх кириличних панегіриків Антонія Радивилівського (1656 і 1658 рр.), це п'ятий посмертний панегірик київському митрополиту. Цей невідомий твір написаний церковнослов'янською (та ймовірно виголошений) у Київському братському колегіумі (ця інформація міститься в заголовку), мабуть, 1647 року. На жаль, текст зберігся вельми фрагментарно (в обсязі лише кількох початкових рядків), але, тим не менш, має бути врахований в історії української барокової літератури.

Ключові слова: сторія української літератури, барокова література, посмертний панегірик, церковнослов'янська писемність, Петро Могила.

Світлана МОТРУК

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Литовські статuti як джерело правової культури
та кодифікаційних процесів XVI – XIX ст.**

Серед пам'яток писаного права першочергове місце займають Статuti Великого князівства Литовського – зводи законів, створені на основі місцевих литовських, білоруських, українських (у тому числі т. зв. руських) правових норм та відповідної судової практики. Їх джерелами також були положення «Руської Правди», німецьких і польських судебників, певні складові римського права. Упродовж XVI ст. видано три редакції Статутів: 1529 р. (Старий; 13 розділів, 244 артикули (згодом збільшено до 283)), 1566 р. (Волинський; 14 розділів, 367 артикулів), 1588 р. (Новий; 14 розділів, 488 артикулів). Литовські статuti стали підсумком кодифікаційних законотворчих процесів й ініціатив, які об'єднали в єдиній державі всі землі, включаючи українські, юридично закріпили засади суспільного і державного ладу, а також становище станів і соціальних груп. Вони вміщували норми практично всіх галузей права, чого не було в законодавчій практиці інших європейських країн, та проголошували чинність уніфікованих правових норм на теренах ВКЛ. Це були перші в Європі цілком світські зводи законів, які не будувалися на канонах церковного права. Становлячи фактично феодальні конституції, що обстоювали передусім особисті, майнові, політичні права, Статuti, разом із тим, були кодексами станового суспільства, містили прогресивні правові й політичні ідеї епохи Відродження. Укладені вони староруською мовою. Перші два не публікувалися і поширювалися в рукописах, третій видруковано у Вільно в друкарні братів Мамоничів. Статuti були основним зводом законів в українських землях до 1840-х рр. У Київській, Подільській, Волинській губерніях їх дія припинена сенатським указом від 25 червня 1840 р. Згідно з

імператорськими указами від 4 березня 1843 р. в Лівобережній Україні вони були замінені Зводом законів Російської імперії.

Ключові слова: литовські статuti, Велике князівство Литовське, українські землі, джерела права, правові норми, кодифікаційні процеси.

Ірина ДЗЮБЛЕНКО

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Культурна спадщина Великого князівства Литовського в історичній пам'яті України

У дослідженні розглянуто місце та значення культурної спадщини Великого князівства Литовського (ВКЛ) в історичній пам'яті України. ВКЛ, до складу якого входили значні українські землі, стало простором політичної, культурної та правової взаємодії, що суттєво вплинула на формування української ідентичності. Тому спадщина ВКЛ є не лише частиною минулого, а й активним чинником сучасного культурного самоусвідомлення українців. Особливий акцент зроблено на збереженні рис архітектурної традиції. Ця тема сприяє кращому розумінню складних історичних зв'язків між українськими землями та ВКЛ, а також розкриває потенціал цього минулого для формування європейської ідентичності України. Дослідження має міждисциплінарний характер і базується на аналізі історичних джерел та сучасної історіографії. Замок Любарта в Луцьку є знаковим архітектурним і культурним об'єктом, який уособлює історичну спадщину як України, так і Литви. Він став важливим осередком політичної влади у Великому князівстві Литовському. Фортифікаційна споруда символізує період тісної взаємодії українських земель із литовською державністю. Для України замок є пам'яткою національного значення, що відображає етап формування місцевого самоврядування та української архітектурної школи.

Ключові слова: Велике князівство Литовське, історична пам'ять, українські землі, культурна спадщина, ідентичність, культурна дипломатія, міждержавний діалог.

Світлана БІЛЯЄВА

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Історико-культурна спадщина Великого князівства Литовського на Півдні України у контексті сучасних реалій

Південний кордон ВКЛ, розташований вздовж Північно-Західного узбережжя Чорного моря, мав важливе геополітичне та стратегічне значення як у добу середньовіччя, так і на подальшу перспективу. Воєнно-політичний та торгово-економічний баланс регіону повною мірою відображений у боротьбі за його володіння держав тогочасного світу та наступних історичних періодів: Кримського ханства, Османської та Російської імперії, Радянського Союзу та сучасної Росії. Одним з яскравих свідоків цього процесу є історія фортифікаційної лінії Великого литовського князя Вітовта. Її осередки (замки та портові містечка) були локалізовані у найбільш стратегічно важливих місцях. Це гирла великих рік – меридіональних доріг регіону: Дністра та Дніпра. Деякі ключові пункти були побудовані під наглядом та за сприяння князя Вітовта

(Білгород-Дністровська фортеця) господарями Молдавського князівства. Інші, як, наприклад, найбільш східна фортеця узбережжя – Тягинь, зведена за наказом Вітовта та єдиним планом розбудови фортифікаційних структур. Загальною рисою споруд була їх відповідність тогочасним вимогам будівництва, як кам'яних замків баштового типу із можливостями використання артилерії та захисту, що відповідали тогочасним вимогам оборони. В той же час, розбудова портових структур, на прикладі Качубійова (сучасної Одеси) свідчує прозорливість економічного бачення князя широким можливостей торгівлі саме на узбережжі Чорного моря, що цілком підтверджується сучасними подіями. Це, насамперед, військові дії Росії із запобігання роботі портів і міжнародної торгівлі України. Таким чином, вивчення Південного кордону ВКЛ дозволяє розглядати історичне значення колишньої спільної держави Литви та України скрізь призму проблем сучасного світу, відчуття важливості дослідження минулого з позицій сьогодення.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, Литва, Україна, фортифікації.

Ольга СМОЛЬНИЦЬКА

Лозаннський університет

Відображення балтійського міфологічного пантеону та інших реалій в українознавчих студіях та літературі на прикладі фондів і архівів Кантональної та Університетської бібліотеки Лозанни

У доповіді вперше пропонується розглянути фактаж із балтійського міфологічного пантеону та взагалі литовських фольклору та міфології на прикладі джерел сучасної Кантональної та Університетської Бібліотеки Лозанни. До уваги беруться раніше не розглянуті фонди та архіви цієї Бібліотеки (хронологічні рамки XIX – перша половина XX ст.), які донедавна були зачинені, відчинені на короткий період і наразі знову недоступні. Наводяться факти еволюції Бібліотеки. Розглянуто гіпотетичні та реальні біографічні портрети українських та інших емігрантів, передавачів і читачів літератури у швейцарській діаспорі. Опрацьовані друковані та рукописні джерела. Пропонується компаративний аспект у розгляді міфології, від здобутків українського та зарубіжного романтизму до інших наукових шкіл. Розглядаються образи, персонажі, обряди, вірування, вища і нижча міфологія. Звертається увага на стан документів. Основними допоміжними поняттями дослідження є: текст, міф, символ, образ, ритуал, легенда, народна казка, друковане джерело. Допоміжними матеріалами є рукописні джерела (такі як реєстр читачів).

Ключові слова: бібліотека, архів, фонд, рукопис, міфологія, дослідження.

Karolis LAURINAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas

Lietuvos Šiaulių Sąjungos finansavimas Ukrainos Kariniai Organizacijai 1922-1928 metais

Po 1922 metų Lietuvos Šaulių Sąjungos ir Ukrainos Karinės Organizacijos susitarimo. Kaune apsigyveno net keletas ukrainiečių paramilitarinės organizacijos atstovų, kurie iš Lietuvos Šaulių Sąjungos biudžeto gaudavo atlyginimus ir avansus. Taip pat buvo padengiamos ukrainiečių sukarintos organizacijos narių kelionės išlaidos bei buvo finansiškai remiama Ukrainos Karinės Organizacijos veikla, kuri daugiausiai siejosi su žvalgyba. Šaulių sąjungos skirtas finansavimas ukrainiečių sukarintai organizacijai leidžia kalbėti apie tamprius lietuvių ir ukrainiečių paramilitarinių organizacijų ryšius XX a. 3-ajame dešimtmetyje.

Raktažodžiai: *Lietuvos Šaulių Sąjunga, Ukrainos Karinė Organizacija, finansavimas, Lietuva, Ukraina.*

Леся КОЦУР
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Солідаризація національно-демократичних сил України й Литви у відповідь на реакційну політику СРСР 1990-1991 рр.

Схарактеризований процес солідаризації національно-демократичних сил України й Литовської Республіки у відповідь на реакційну політику СРСР у 1990–1991 рр. Насамперед показана підтримка відновлення незалежності Литви з боку українських демократичних сил починаючи від 11 березня 1990 р. й до осені 1991 р. В цьому контексті особлива увага приділена подіям, пов'язаним з економічною блокадою Литви з боку СРСР у квітні-червні 1990 р. та спробам радянського керівництва силовим шляхом відновити контроль над Литвою у січні 1991 р. Звернута увага на форми й способи підтримки, такі як листи підтримки з нагоди відновлення незалежності Литви, проведення мітингів та з'їздів, публікації у пресі, а також візити парламентських делегацій до Верховної Ради Литовської Республіки у січні 1991 р., коли радянські силовики спричинили загибель литовських мирних жителів. Одночасно показані акти підтримки суверенізаційних процесів в Україні з боку литовських національно-демократичних сил. Насамперед вони мали місце під час проведення перших демократичних парламентських виборів в Україні у березні 1990 р. та у період арешту українського дисидента та народного депутата Степана Хмари 17 листопада 1990 р., коли той намагався не допустити військового параду у Києві. Тоді литовські національно-демократичні сили, які вже мали перевагу в парламенті надсилали вітальні листівки демократично обраному українському парламенту; приймали заяви, які засуджували політичні переслідування. Насамкінець продемонстрований офіційний процес взаємного визнання державної незалежності у серпні 1991 р. та показана важливість таких перехресних зав'язків між двома історично поєднаними народами у процесі боротьби за власну державність та незалежність.

Ключові слова: *Україна, Литва, незалежність, солідарність, національно-демократичні сили.*

Руслана ПОТАПЕНКО

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

**Ідеологічна складова навчально-виховного процесу в школах
Української РСР та Литовської РСР 1985–1991 рр.**

Радянська влада приділяла особливу увагу шкільним закладам, як осередкам навчання та виховання громадян здатних конструювати радянську ідентичність. У навчально-виховному процесі переважали ідеологічні фактори, які пронизували увесь зміст навчання і фактично визначали методи роботи вчителя, соціальну поведінку учня. У 1985 – 1991 рр. розпочалася «перебудова», одним із чинників якої була наростаюча криза ідеології на тлі відставання СРСР від розвинених країн світу. «Перебудова» торкнулася усіх сфер суспільного життя й стимулювала незворотні процеси, які торкнулися політики, економіки, культури, освіти та свідомості. Посилилися націоналістичні рухи, змінювалися ціннісні орієнтири суспільства. За таких обставин Радянська модель виховання, фундаментом якої був ідеологічний догматизм, потребувала оновлення, гнучкості у спілкуванні з молоддю, яка виявилася досить сприятливою перед загальними трансформаціями. Освіта в школі потребувала нових підходів, експериментаторства. Вчителі мали відповідати запитам часу, а школа – формувати громадян з новим мисленням, здатних вирішувати завдання НТР. В умовах соціогуманітарних змін в школах УРСР та ЛРСР 1985–1991 рр., вчителі шукали нову національно-освітню парадигму. Послаблювався ідеологічний вплив на тлі якого з'являлася національна основа у системі освіти. В даному контексті варто зазначити, що вчителі мали колосальний ідеологічний вплив на учнів. У досліджуваній період в школах УРСР і ЛРСР відбувався перехід від комуністичної ідеологічної моделі до національної, що в майбутньому посприяло формуванню основ національної освіти України та Литви.

Ключові слова: *освіта, ідеологія, Українська РСР, Литовська РСР, перебудова, ідентичність.*

Ігор КОЛЯДА

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

**Литва у життєвій долі Євгена Коновальця:
деякі сторінки біографії**

Країни Балтії у минулому надавали і сьогодні надають Україні посильну допомогу у здобутті та захисті незалежності. І цієї їх ролі не можна недооцінювати. Історія українсько – литовських взаємин сягає ще початку 1920-х рр. Ініціатором співпраці литовської влади з УВО був Юозас Пуріцкіс – у 1920–1921 рр. міністр закордонних справ Литви. 1925 р. уперше очільник УВО Є. Коновалець разом із О. Думінім (1893–1945) відвідав Литовську республіку. Було встановлено контакт зі Спілкою стрільців Литви. Після відвідин Є. Коновальцем Литви литовцям вдалося успішно переправити до себе 2 підводні човни, куплені в Німеччині. 1926 р., коли Польща планувала напад на Литву, завдяки Є. Коновальцю литовський уряд отримав відповідну інформацію. Одночасно Є. Коновалець попередив британський та німецький уряди. Уряд Литви надіслав ноту протесту Польщі і це відвернуло агресію. Євген Коновалець мав два литовських паспорти: один на ім'я Йозефа Новака, з яким завжди

подорожував, другий – на власне ім'я, виданий 1935 р. Є. Коновалець також підтримував особисті контакти з литовським дипломатом Ю. Лазорайтісом та депутатом литовського сейму Е. Скіпою. Зокрема Ю. Лазорайтіс був одним з тих небагатьох, що прийшли у 1938 р. у Роттердамі на похорон Є. Коновальця. Також на похороні був присутній консул Литви у Роттердамі, а у самій Литві ряд газет вмістили офіційні некрологи з нагоди загибелі Є. Коновальця.

Ключові слова: *Є. Коновалець, ОУН, литовсько-українська співпраця, Юозас Пуріцкіс, Ю. Лазорайтіс.*

Богдан СЕМЕНІЙ

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Легендарний «творець» генерал Сільвестрас Жукаускас і «залізний генерал» Валерій Залужний: порівняльний підхід до біографій

С. Жукаускас – один із головних рятівників Литовської республіки, творець її армії, якому вдалося протистояти зовнішній агресії більшовицької Росії та Польщі. Генерал В. Залужний Головнокомандуючий ЗСУ, яким під його керівництвом вдалося зірвати віроломний план знищення держави України путінської Росії. Жукаускас – офіцер Російської імперської армії, який витворив армію незалежної Литви, яка протистояла зовнішнім викликам. Залужний – вихованець офіцерів радянської воєнної школи, але став творцем нової української модернізованої армії незалежної Української держави. Єднає двох генералів – прагматичний патріотизм, активна громадянська позиція, стратегічність мислення, вміння ухвалювати складні, навіть непопулярні рішення, керуючись реаліями, а не емоціями, ставлячи ефективність на перше місце. Обоє генералів шанують як героїв, але обидва переживали і критику – Жукаускас, наприклад, за надто «проросійське» минуле; Залужний – за певні політичні рішення, які незавжди узгоджувалися з політичним керівництвом держави. Отже, генералів розділяють покоління й епохи, але єднає безкомпромісність у відстоюванні суверенітету Батьківщини та здатність організувати армію у критичні часи для державності. Перший, «творець литовської армії» – символ формування національної литовської армії, другий, «залізний генерал» – втілення нової української військової стратегії в умовах сучасної гібридної війни. У їхніх біографіях є спільні трансформації: від імперських армій (російської та радянської) до національних збройних сил.

Ключові слова: *Сільвестрас Жукаускас, Валерій Залужний, національна армія, агресія, державність.*

Лілія ЦИГАНЕНКО

Незалежна дослідниця

Між Балтійським морем і Чорним: операція «Північ» і транснаціональні репресії в СРСР (1951)

Операція «Північ», проведена 1-2 квітня 1951 року, стала однією з наймасштабніших цілеспрямованих депортацій за релігійною ознакою в історії СРСР. За рішенням МДБ було заарештовано і насильно виселено у віддалені райони Сибіру тисячі послідовників релігійної організації свідків Єгови. Незважаючи на загальносоюзний масштаб операції, її географія особливо

яскраво висвічує специфіку регіонів: південь України (включно з Південною Бессарабією), Молдова і балтійські республіки – насамперед Литва – стали основними осередками переслідування. Мета доповіді – простежити транснаціональний характер репресій, спираючись на архівні матеріали архівів Вільнюса та українських регіональних архівів. Порівняльний аналіз дає змогу виявити відмінності в адміністративних підходах до операції, у риторичі звинувачень і в подальшому закріпленні пам'яті про депортацію на локальному рівні. Особливу увагу приділено перетинанню політичної та релігійної ідентичності, а також тому, як регіональні спільноти сприймали та фіксували вигнання своїх сусідів. Доповідь пропонує поглянути на операцію «Північ» не як на суто ідеологічну акцію, а як на інструмент уніфікації культурного та релігійного простору пізньосталінського СРСР. Через призму історії свідків Єгови в Литві та на півдні України розкриваються механізми репресій, типології лояльності та опору, а також форми культурного виживання в умовах вигнання.

Ключові слова: *репресії, свідки Єгови, пізній сталінізм, Литва, Південь України, Молдова.*

Іван ПЕРЕПЕЛКІН

Ягеллонський університет, м. Краків, Польща

Стратегія президента Литви щодо України на 2022–2024 роки

Метою статті є аналіз та оцінка риторики та стратегії, яку президент Литви вжив щодо України у 2022–2024 роках після російського вторгнення в Україну. Згідно з висунутою гіпотезою, російська загроза призводить до активізації співпраці Литви на міжнародній арені та зміни стратегічних пріоритетів, особливо в контексті України. Прийнята методологія базується на тематичному дослідженні та теорії адаптації, що дозволяє провести детальний аналіз зовнішньої політики литовської держави. Результати дослідження показують, що активна політика президента Литви на користь України розглядається як елемент підвищення литовської безпеки та зміцнення міжнародної ролі цієї держави.

Ключові слова: *президент Литви, Україна, Європейський Союз (ЄС), Організація Північноатлантичного договору (НАТО), безпека, теорія адаптації.*

Олена КУЖЕЛЬНА

Національна спілка краєзнавців України

Вільно в житті Івана Яковича та Дмитра Івановича Дорошенків

Значна частина життя представників відомого українського роду Дорошенків – Івана Яковича (1848–1914) та Дмитра Івановича (1882–1951) – тісно пов'язана з містом Вільно. Тут, у Вільно, Іван Дорошенко більш ніж чверть століття пропрацював ветеринарним лікарем. У Вільно 1882 року народився його син Дмитро. Дитинство і юність Дмитра Івановича пройшли у цьому місті, тут він закінчив Віленську гімназію. Під час літніх вакацій він гостював в Україні, у помісті свого дядька на хуторі Дорошенковом, що на Чернігівщині. Туди його манили не лише місцеві красиви, а й велике зібрання книг з

української історії. Наприкінці XIX століття більшість населення Вільно складали поляки, євреї, великороси. Згідно перепису населення 1897 року лише 0,3% населення складали українці. «Мій батько рідко коли зустрічав у Вільні українців, а тим паче свідомих національно», – згадував Дмитро Дорошенко. На перший погляд може здатися дивним, що перші паростки національної свідомості зародилися в його серці саме під час перебування у Вільно. Перша вистава, на якій довелося побувати Дмитру, була вистава за участі української трупи, що приїхала на гастролі у Вільно. Саме у Вільно Дорошенко передплатував заборонені в Росії українські газети «Зоря», «Літературно-науковий вісник». У Вільно він познайомився з видатними культурними діячами, зокрема з Ф.Богушевичем. З містом Вільно пов'язані перші спроби пера майбутнього державного діяча Дмитра Дорошенка. Перші його публікації з'явилися в літературному «журнальчику», що видавався групою віленських гімназистів і друкувався на шапірографі. У статтях Дмитро «писав виключно на українські теми». Як згадував Дмитро Дорошенко, це призвело до того що «гімназійне начальство переконалося в моїй «неблагонадійності». Учителі навіть на думці не мали, що 1901 року зі стін Віленської гімназії вийде не просто «неблагонадійний» юнак, а майбутній історик і видатний український політичний діяч – Дмитро Іванович Дорошенко.

Ключові слова: Вільно, Іван Дорошенко, Дмитро Дорошенко, національна свідомість, гімназія.

Мирослава ФІЛІПОВИЧ

Академія рекреаційних технологій та права, м. Луцьк

Литовські маркери та туристичні мапи України

Литва та Україна мають хороше історичне минуле яке може стати фундаментом гарних стосунків майбутнього. Адже загально відомі історичні факти спільної історії, яка не несе віктимологічного присмаку, можуть слугувати для хорошої економічної складової у майбутньому. Чимало країн сьогодення формують власний державний бюджет враховуючи туристичну складову. І ця складова слугує не лише економічним чинником але й є одним із факторів національної пам'яті. У той же час національна пам'ять на фоні повномасштабного вторгнення Росії в Україну виступає ще й своєрідним засобом опору та зброї агресії у новітній формі ведення війни – гібридній. Саме з врахуванням цих складових, на мій погляд основоположних, варто було б активізувати спільну діяльність у створенні туристичних маршрутів як по слідом української історії в Литві, так і литовської історії в Україні. На жаль, на відміну від поляків, литовське суспільство не дуже активне у цій сфері. Зрештою, справедливості ради варто сказати – як і українське. Переконана, що спільні зусилля дали б хороші результати. Хотілось би звернути увагу на кілька туристичних локацій які сьогодні можна було б у хорошому розумінні експлуатувати. Це, звичайно – найбільше осердя і асоціація з литовською історією – Луцьк. Однак, окрім Луцька, варто було б згадати такі туристичні локації як село Литовеж, де у XIV ст. литовські князі вибудували замок з потужними земляними укріпленнями і сторожовими вежами. Перші згадки про Литовеж в історичних документах належать до XV ст. і Новоархангелськ, який знаходиться в Кіровоградській області. У 1362 на його околицях цього села на р. Сині Води (середньовічна назва Синюхи) литов.-руське військо здобуло

перемогу над монголо-татарами. Відтоді Велике князівство Литовське стало однією з найбільших держав у тогочас. Європі. І таких місць, які б могли стати спільною туристичною принадою чимало.

Ключові слова: *Литва, Україна, історія, національна пам'ять, туризм.*

Юлія КУРИЛОВА

Запорізький національний університет

Фемінізація простору туризму в Литві та Україні: від ностальгійного маршруту до агентного досвіду

У центрі пропонованої доповіді – критичне осмислення процесу фемінізації туристичного простору в Литві та Україні крізь призму гендерних студій, культурної географії та політики пам'яті. Туризм, як соціокультурна практика, часто відтворює усталені уявлення про «національне», «традиційне» й «героїчне», де жіночі постаті здебільшого фігурують як символічні об'єкти – ностальгійні, естетизовані, маргіналізовані. Доповідь аналізує, як саме трансформується ця парадигма в сучасному туристичному дискурсі, коли жінки поступово набувають агентності: як гідеси, кураторки, творчині маршрутів і носійки альтернативної пам'яті. На прикладі Литви розглянуто «маршрут Барбари Радзивіл», який романтизує жіночу постать у контексті кохання й династичних конфліктів. Водночас поза межами цього наративу лишаються реальні жіночі стратегії виживання, впливу й культурного спадкоємства. Доповідь робить акцент на тому, чи достатньо представлені жінки в цьому просторі, наскільки їхній голос у виборі й подачі історичного матеріалу часто залишається «непомітним» для наративних структур туризму, які репродукують «велику» (чоловічу) історію. Український контекст пропонує низку прикладів актуалізації жіночої присутності в туристичних практиках. Йдеться зокрема про екскурсійні маршрути, присвячені княгині Ользі, поеткам модернізму (Ольга Кобилянська, Уляна Кравченко), жіночим спільнотам Львова та Києва. Особливий інтерес становлять сучасні ініціативи, у яких жінки не лише репрезентуються, а й самі формують культурну карту – зокрема, діяльність Ольги Гончар або проєкт «Жіночі імена у вулицях Львова» громадських організацій «Жіночий вибір України», «Центр „Жіночі перспективи“». Доповідь також звертається до візуального виміру фемінізації туризму – плакатів, сувенірної продукції, брендингу міст – де жінка часто фігурує як «народна берегиня», «дівчина у вишиванці» чи «материнський архетип». Поряд із цим з'являються нові візуальні образи – жінки-воїни, спостерігачки історії, які потребують естетичної й семантичної переоцінки. Загалом, доповідь проблематизує динаміку переходу від фольклорно-пасивної до активної, агентної жіночої присутності в туристичному просторі, наголошуючи на потребі гендерно-чутливої ревізії культурної політики пам'яті, просторового наративу та репрезентації національної ідентичності.

Ключові слова: *туристичний наратив, фемінізація простору, агентність жінок, національний брендинг, візуальна репрезентація, альтернативна пам'ять, історичний туризм, українсько-литовські паралелі.*

Mykola YEROMIN

Interregional Academy of Personnel Management

International Political Communication of Lithuania and Ukraine through the of Cheese Tourism and Cheesemaking

Food-related cultural ties are often overlooked when it comes to international political communication, despite being an essential part of it. In case of Lithuania and Ukraine, cross-influence of cheesemaking and cheese tourism between the two deserves the look from a perspective of strengthening local cultures while not sacrificing the established and perspective ties between the countries. The growing field of cheese tourism and artisanal cheesemaking is a field that makes for an interesting case study in that regard. Lithuanian cheesemaking, sticking to local tradition, but updating it to new technologies inspire a lot of the growing field of cheese tourism and cheese production in Ukraine. Something that would've been impossible without local retail stores in Ukraine picking up Lithuanian cheeses such as Džiugas. 2010's and 2020's saw not just the increase of import and export ties between the two countries, but also rich cultural and educational exchange. Stemming, among other ties, from that exchange the new feeling of unity arises from the empowerment of making the local products shine internationally which both countries share and turn into a point to pivot further the diplomatic relations between the countries, as well as progress further from the shared post-Soviet problems, often associated with the unification of food produce, as well as neglect towards copyright. The road to mutual respect and collaborations in assorted fields is paved by the small steps such as the establishment of mutual respect to each other's culture in something as simple as local dairy produce. That said, the industries of Lithuania and Ukraine could and should do more for this mutual enrichment and the governments paying more attention would do no harm, either.

Keywords: *cheese tourism, Ukrainian-Lithuanian relations, international political communication, international economics, import of Lithuanian goods, export of Ukrainian goods.*

Олег ВИСОЧАНСЬКИЙ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Використання мобільних застосунків та онлайн-гайдів у туризмі: досвід України та Литви

У статті розглянуто роль мобільних застосунків та онлайн-гайдів у туристичній галузі України та Литви в контексті цифровізації. Висвітлено актуальність впровадження цифрових інновацій для покращення туристичного досвіду, особливо з огляду на виклики пандемії COVID-19 та воєнних дій. Проаналізовано останні дослідження, що відображають зростання використання мобільних технологій у туризмі, та наведено актуальні кейси з кожної країни (2022–2025 роки). Представлено національні та регіональні ініціативи: від інтерактивних гідів міст до спеціалізованих застосунків для активного відпочинку. Підкреслено спільні тенденції та унікальні аспекти досвіду України і Литви, включно з використанням елементів доповненої реальності, гейміфікації та сервісів для безпеки подорожей. За результатами аналізу зроблено висновки щодо ефективності цифрових рішень у підвищенні

конкурентоспроможності туристичного продукту та окреслено перспективи подальшого розвитку цифрових сервісів у туризмі обох країн.

Ключові слова: *цифровий туризм, мобільні туристичні застосунки, онлайн-гайд, гейміфікація, доповнена реальність, внутрішній туризм, туристичні стартапи.*

Вадим СІРУК

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інклюзивний туризм як інструмент соціальної інтеграції: порівняльний аналіз литовського та українського досвіду

Інклюзивний туризм стає важливим чинником соціальної інтеграції осіб з інвалідністю та інших вразливих груп. Досвід Литви та України демонструє різні підходи до розвитку цієї сфери та її ролі у формуванні інклюзивного суспільства. Розглядаючи концептуальні основи та законодавче забезпечення, Литва активно імплементує європейські директиви щодо доступності, що відображається у національному законодавстві. Зокрема, Закон Литовської Республіки "Про соціальну інтеграцію осіб з інвалідністю" зобов'язує забезпечувати доступність до послуг, включаючи туристичні. В Україні ж імплементация подібних норм знаходиться на початкових етапах. Хоча Закон України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні" проголошує рівні можливості, практична реалізація в туристичній сфері залишається викликом. Щодо інфраструктури та доступності, то в Литві відзначається помітний прогрес у адаптації туристичної інфраструктури, зокрема готелів, музеїв та транспортних засобів. Прикладом є програми адаптації історичних об'єктів для людей з інвалідністю, що реалізуються за підтримки ЄС. В Україні ситуація неоднорідна. Деякі нові або реконструйовані об'єкти мають елементи доступності, проте переважна більшість туристичної інфраструктури залишається неадаптованою. Існують окремі успішні кейси, як, наприклад, "Інклюзивний туристичний маршрут у Львові", розроблений громадськими активістами. Аналізуючи виклики та перспективи, для Литви основними викликами є підтримка темпів адаптації інфраструктури та забезпечення фінансової стійкості інклюзивних проєктів. Для України ж головні виклики – це брак системної державної підтримки, недостатнє фінансування, низький рівень обізнаності та відсутність єдиних стандартів доступності. Отже, Литва демонструє більш системний та прогресивний підхід до розвитку інклюзивного туризму, значною мірою завдяки імплементации європейських стандартів. Україна, попри значні виклики, має потенціал для розвитку інклюзивного туризму через зростання громадської свідомості та потребу у соціальній інтеграції вразливих груп населення, особливо постраждалих внаслідок воєнних дій. Обмін досвідом та залучення міжнародних практик є ключовими для подальшого розвитку інклюзивного туризму в Україні.

Ключові слова: *інклюзивний туризм, соціальна інтеграція, доступність, інфраструктура, Литва, Україна, особи з інвалідністю.*

Юрій МАТЕЛЕШКО

Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

Особливості культурно-освітнього співробітництва України та Литви з 2022 р.

Співпраця між Україною та Литвою у сферах освіти та культури після 24 лютого 2022 р. була дещо скоригована відповідно до викликів повномасштабної російсько-української війни. Суттєвим фактором, який вплинув на це співробітництво, стало прибуття в Литву відносно великої кількості (понад 77 тис.) біженців з України. У зв'язку з цим, а також з необхідністю тіснішої співпраці в умовах війни з країною-партнером, посилюється культурна дипломатія України в Литві. У зв'язку із перебуванням українських біженців на території Литви виникла потреба забезпечити їх відповідними освітніми послугами. Так, у містах Вільнюс, Клайпеда та Каунас були створені приватні школи з українською мовою викладання. Також з'явилися українські класи у деяких державних школах Литви (Клайпеда, Шяуляй). Понад 600 українських вчителів, які тимчасово перебувають на території країни, були працевлаштовані в литовських школах. Литва надала можливість українським студентам, що опинилися в країні після повномасштабного вторгнення РФ, продовжити навчання в литовських вишах та отримувати відповідні стипендії. Відбувається активізація культурної дипломатії України в Литві, спрямованої на популяризацію української історії, мистецтва, традицій тощо. Свідченням цього, зокрема, є відкриття в литовських музеях численних виставок, пов'язаних з Україною. Аудіогіди українською мовою були впроваджені у провідних музеях Литви та популярних туристичних маршрутах. З ініціативи перших леді України та Литовської Республіки в червні 2022 р. у Вільнюсі було відкрито перший в країнах ЄС культурно-освітній простір – Український центр, в якому протягом першого року його діяльності було проведено понад 1700 різноманітних культурно-освітніх заходів.

Ключові слова: *Україна, Литва, двостороннє співробітництво, освіта, культура, культурна дипломатія.*

Nataliia RIABININA

The Institute of Food Resources of the National Academy of Agrarian Sciences

The Role of the Profile Book in the Professional Development of a Qualified Specialist in Latvia and Ukraine

In the modern world, where information is rapidly updated, knowledge becomes the most valuable resource. A future qualified specialist, regardless of location (European Union country or Ukraine) and chosen field of activity, must have a solid theoretical base and broad practical skills that will help him adapt to the realities of today. Profile education in Latvia and Ukraine is considered a type of differentiated learning, thanks to which all conditions are created for the training of high school students in accordance with their professional self-determination, taking into account the interests, abilities and personal qualities of students. Let's consider the structures of profile education in Latvia and Ukraine. The main areas of profiling are aimed at

multi-vector development of high school students, namely; social and humanitarian, natural and mathematical, technological, artistic and aesthetic, sports and philological, which is Ukrainian profile education. In the process of learning and development, an indispensable assistant is a profile book – a source of knowledge that serves as a guide for professional development. A profile book, not just a collection of information – is a systematic presentation of the most important aspects of a certain specialty. It contains fundamental knowledge necessary to understand the basics of the profession, as well as practical advice and techniques that can be applied in real work situations. A profile book motivates and directs to constant learning, revealing that professional development is a continuous process that requires resilience, self-discipline, purposefulness, curiosity and a desire to improve. Famous people and successful entrepreneurs emphasize the importance of reading profile literature. Such as Elon Musk or Bill Gates, emphasize that it was profile books that helped them form their vision of business and find non-standard solutions. It is important for a future specialist not to be limited to just one source of knowledge. Reading different specialized books, comparing methods and approaches helps to develop your own style of work, find unique solutions and become a true expert in your field.

Keywords: *specialized education, specialized book, source of knowledge, qualified specialist.*

Krišs KAPENIEKS
Latvijas universitetas

**Ukraina ir ukraiņiečiai Ukrainos
nepriklausomybės kovų metu (1918–1919)
Ukrainos latvių centrinio komiteto atstovo
Kristapo Bachmanio akimis**

Pranešime analizuojamas istorijos šaltinis – latvių visuomeninio darbuotojo Kristapo Bachmanio (Kristaps Bahmanis) atsiminimai „Latviai Ukrainoje 1917–1919 metais“ („Latvieši Ukrainā 1917.–1919. gados“), išleisti latvių kalba 1926 metais Rygoje. Latvių teisininkas Kristapas Bachmanis (1867–1942) Pirmojo pasaulinio karo metais buvo Latvių pabėgėlių išlaikymo centrinio komiteto valdybos narys. Po vilties praradimo į Rusijos demokratizaciją tapo Latvių laikinosios tautinės tarybos valdybos nariu, buvo paskirtas tarybos atstovu prie Ukrainos Centrinės rados, 1918 m. sausį atvažiavo į Kijivą. Jis tapo liudininku Ukrainos kovai už nepriklausomybę. Bachmanis pergyveno pirmąjį Kijivo užėmimą bolševikais, po to – Vokietijos ir Austrijos-Vengrijos okupaciją, Ukrainos Valstybės įkūrimą. 1918 m. rugpjūčio mėnesį Ukrainos latvių centrinis komitetas buvo Ukrainos Valstybės pripažintas veikiantis konsulato statusu. Jo pagrindinis uždavinys buvo išduoti pasus Latvijos pabėgėliams, gyvenantiems Ukrainos teritorijoje, apginti jų interesus, tuo tarpu išsaugojant juos nuo pašaukimą Ukrainos kariuomenėje arba Ukrainą okupuojančiose kariuomenėse (bolševikų Raudonojoje Armijoje, Pietryčių Rusijos ginkluotose pajėgose). Po Direktorijos įkūrimo Bachmanis 1918 m. gruodį Latvijos Respublikos Laikinosios vyriausybės paskirtas oficialiu atstovu Ukrainoje. Po antrojo Kijivo užėmimą bolševikais slapstėsi, o Kijivą užvaldant Pietų Rusijos ginkluotomis pajėgomomis, grįžo ten ir bandė apsaugoti latvių pabėgėlius nuo baltųjų propagandos, kuri skelbė visus latvius esant bolševikus. Po šios kariuomenės atsitraukimą jis evakavosi kartu su

ja, galutinai pateko ant Didžiosios Britanijos laivo Novorosijske, per Juodąją jūrą ir Turkiją 1920 m. grįžo į Latvija. Bachmanio atsiminimuose atskleidžiamos Ukrainos valstybinių įstaigų, vietinių ukrainiečių, kaip ir okupacinių valdžių pažiūras į latvius – nuo paramos ir gelbėjimo iki siundymo propagandos, net persekiojimo; taip pat minimi įdomi liudyjimai apie kasdienį gyvenimą karo metu.

Raktažodžiai: Ukrainos istorija, Latvijos istorija, Pirmasis pasaulinis karas, latvių pabėgėliai Ukrainoje, kovos už nepriklausomybę, valstybės steigimas, Ukrainos ir Latvijos santykiai, Rusijos pilietinis karas, bolševikai.

Світлана НАСАКІНА

Одеський державний аграрний університет

Англійська мова та тестові системи в умовах сучасної освіти: кейси України та Литовської Республіки

У 21 столітті англійська мова безсумнівно продовжує відігравати ключову роль як універсальний засіб академічної та професійної комунікації. Відповідно, національні системи оцінювання знань з англійської мови набувають особливого значення як засоби уніфікації знань. У цьому контексті доцільним є порівняльний аналіз тестів з англійської мови в Україні та Литві, зокрема Національного мультипредметного тесту (НМТ) та Державних іспитів на атестат зрілості (Valstybiniai brandos egzaminai). Обидві системи мають низку структурних і концептуальних подібностей, що зумовлені спільними європейськими цінностями в системі національної освіти та прагненням до забезпечення академічної доброчесності. НМТ в Україні виконує функцію необхідного етапу вступу до закладів вищої освіти, охоплюючи такі обов'язкові дисципліни, як українська мова, математика, історія України, та вибіркові дисципліни, такі як іноземні мови, фізика, хімія, тощо. Тестування має на меті не лише перевірку фактичних знань, а й гарантування рівних умов для всіх здобувачів. Аналогічну роль у Литві виконують іспити на атестат зрілості. Випускники шкіл складають обов'язкові іспити з литовської мови та літератури, математики, а також предметів на вибір. Варто наголосити на культурно-мовних паралелях між обома країнами. І в Україні, і в Литві рідна мова посідає центральне місце в іспитах, що підкреслює її роль як носія національної ідентичності. Тестування з історії, своєю чергою, сприяє формуванню історичної пам'яті, що є надзвичайно важливим для суспільств, які мають складний досвід боротьби за державність та незалежність. Отже, державні іспити в Україні та Литві виконують багатофункціональну роль. Особливу роль у цьому контексті відіграє англійська мова як засіб міжкультурної комунікації та інструмент інтеграції ключових елементів мовної та культурної політики України та Литви.

Ключові слова: освіта, англійська мова, національний тест, Україна, Литовська Республіка.

Вікторія МАЦУКА

Маріупольський державний університет

Зелений туризм у Литві та Україні: екоекономічні ініціативи, які працюють

Зелений туризм, або екотуризм, сьогодні є одним із найперспективніших напрямів розвитку туристичної галузі, що поєднує відпочинок на природі із збереженням довкілля, підтримкою місцевих громад і популяризацією культурної спадщини. У контексті глобальних викликів, пов'язаних зі змінами клімату та виснаженням природних ресурсів, розвиток зеленого туризму набуває значення в Україні та Литві. Обидві країни мають багаті природні ландшафти, етнокультурні традиції та потенціал для створення сталих туристичних продуктів. У Литві зелений туризм офіційно інтегрований у туристичну політику держави. Програма Lithuania Travel Green підтримує сертифікацію туристичних об'єктів, що дотримуються принципів екологічної відповідальності. Важливу роль відіграють національні парки, зокрема Аукштайтійський, Жемайтський і Дзукійський, де організовані численні екостежки, природоохоронні маршрути, етнографічні музеї. Розвиток цифрових технологій – мобільних застосунків, інтерактивних карт, онлайн-платформ – полегшує доступ до інформації та планування екологічних подорожей. В Україні зелений туризм формується здебільшого завдяки ініціативам місцевих громад, неурядових організацій і малого бізнесу. У Карпатах, на Поліссі, Поділлі, Бескидах з'являються екооселі, фермерські господарства, тематичні маршрути для піших, вело- і водних мандрівок. Проекти «Зелений туризм», «Коло гостинності» пропонують туристам цифрові сервіси для бронювання, отримання інформації про екологічні локації та замовлення місцевих продуктів. Особливу увагу приділяють розвитку екологічної освіти, залученню молоді, просуванню відповідального ставлення до природи. Обидві країни стикаються зі спільними викликами – необхідністю збереження унікальних природних комплексів, розбудови туристичної інфраструктури, формування екосвідомості у туристів. Перспективним напрямом є співпраця України та Литви у створенні транскордонних екологічних маршрутів, обміні досвідом цифровізації туризму, організації спільних освітніх і культурних проєктів. Це дозволить підвищити привабливість зеленого туризму, зміцнити міждержавні зв'язки, сприяючи сталому розвитку регіонів і збереженню природної та культурної спадщини обох народів.

Ключові слова: *зелений туризм, екотуризм, сталий розвиток, екологічна відповідальність, цифрові технології, культурна спадщина, екологічна освіта, транскордонні маршрути, сталий туризм, екосвідомість.*

Vaiva AGLINSKAS

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Dainingas Ukrainos palaikymas užsienyje: rizomatinio folkloro atvejai

Pranešime aptarsiu tarptautinių muzikinių ryšių apraiškas ir palaikymą Ukrainai, žinomas įvairiose dainų atlikimo iniciatyvose Šiaurės Amerikoje. Apžvelgsiu trijų muzikinių bendruomenių ir kolektyvų atvejus Toronte, Niujorke, ir Ohajo valstyboje, kur ne tik sklaidžiamas ukrainiečių liaudies dainų bei papročių

žinomumas, bet ir realiai prisidedama prie Ukrainos gynybos renkant ir pristatant materialinę paramą. Bus aptariama, kaip šių grupių dainų repertuarai formuojami ir pasidalinami su kitais kolektyvais, kaip bendruomeniškumas sukuriamas per įvairias veiklas, kaip palaikomas ryšys su Ukraina, ir kaip šie kolektyvai įprasmina Ukrainos kultūrinę atmintį už jos ribų tiek iki 2022 metų, tiek ir po pastarosios Rusijos invazijos. Šios išvalgos ir pasakojimai pagrįsti asmenine patirtimi, nuo 2013 metų praktiniuose užsiėmimuose bendraujant su aktualiais kolektyvais. Sieksiu atskleisti ir tirti dainų žinių tarpasmenines sąsajas, naujas dainų interpretacijas, bei kokias prasmes ir prisiminimus žmonės joms priskiria, kartais net nemokėdami kalbos. Tradicinis dainavimas ir folkloras šiuo atveju gali tapti nebe šeimos ar tautinio identiteto indikacija, perduodama iš kartos į kartą, o horizontalesnis mokymasis bei interpretavimas, kylantis iš pažinčių tinklo ir atsitiktinių susitikimų įvairiose pasaulio vietose. Kaip tokia perspektyva galėtų išryškinti rizomatinę (Deleuze & Guattari 1987) folkloro sampratą? Kaip rizomatinė teorija galėtų padėti apibrėžti folklorines praktikas ir pasirodymus krizės ir geopolitinių sukrėtimų laikais?

Raktažodžiai: Liaudies dainos, bendruomeniniai chorai, diaspora, rizomas, krizė.

Валерій ЧЕМЕС

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Литва в українській гуманітаристиці

Україну і Литву протягом століть, як відомо, еднають політичні, культурні, географічні, наукові, мовні зв'язки і паралелі, які можуть бути відзначені в короткому огляді в таких, зокрема, аспектах. I. Соціально-політичний аспект. Тривалий, більш ніж півтисячолітній період співіснування більшої частини України в орбіті Великого князівства Литовського, потужної поліетнічної держави епохи середньовіччя і нової доби (1236-1795). Наступні два століття визвольних змагань литовського і українського народів ознаменувалися повним і остаточним відновленням незалежності обох держав і націй завдяки, зокрема, діяльності таких всенародних громадсько-політичних об'єднань як Саюдіс (Sąjūdis) і Народний рух України. Сьогодні у надскладний період своєї політичної історії, пов'язаної з нападом Росії, українці відчувають всебічну економічну і гуманітарну підтримку і солідарність Литовської держави та її народу, свідченням чого є ось уже IV Міжнародна науково-практична конференція з промовистою назвою «Україна – Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі». Представники української гуманітаристики, присутні на цих високих форумах, глибоко вдячні всім організаторам – литовським установам і інституціям – за високий науковий рівень і гостинність. II. Історико-культурний (Культурно-мистецький) аспект. 1596 року у Вільні побачила світ «Граматіка словенська...» Лаврентія Зизанія, у якій «патріотично» відзначаємо відчутний вплив тогочасної української мови (аби, нехай, маємо, мовимо тощо). Саме це видання, що з'явилося на литовській землі, певний час було єдиним підручником церковнослов'янської мови в братських школах України і Білорусі. 1619 року у м. Вієвіс (Vievis) поблизу Вільнюса (40 км) видано працю «Граматіки славенския правильное свнтагма» Мелетія Смотрицького, що багато десятиліть служила основним джерелом вивчення церковнослов'янської мови у редакції, в якій вона тоді функціонувала в Україні та Білорусі. Україна і Литва навзаєм вшановують визначних постатей свого культурно-мистецького пантеону. Так, 3 вересня 2011 року у столиці Литви,

недалеко від вулиці Тараса Шевченка та Посольства України в Литві, відкрито пам'ятник генієві українського народу Тарасові Шевченку. А на одному з корпусів Вільнюського університету йому встановлено меморіальну дошку-барельєф. Саме у вільнюський період свого життя (1829-1831) Тарас Шевченко вперше почув і сприйняв серцем знаменитий лозунг трьох поневолених царською імперією народів – За нашу і вашу свободу! – *Za wolność naszą i waszą!* – *Už mūsų ir jūsų laisvę!* 2024 року у видавництві Київського національного університету з нагоди 210-ої річниці від дня народження Шевченка вийшло нове видання «Заповіту» Тараса Шевченка мовами народів світу», де вміщено 107 перекладів цієї поезії 94-ма мовами, серед яких і переклад литовською мовою («Заповіт» Тараса Шевченка мовами народів світу) / упоряди.: Г.Ф. Семенюк, Н. М. Гасвська, В. Ф. Чемес. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К., 2024. – 139 с.). Знаменним, зі свого боку, для Київського національного університету імені Тараса Шевченка стало відкриття 13 листопада 2012 року на будинковій Інституту філології університету меморіального барельєфу литовському поету, драматургу, видатному представникові литовського романтизму, теологу, католицькому священнику, діячу національного відродження Литви Йонасу Мачюлісу Майронісу (02.11.1862-28.06.1932), який навчався у Київському університеті у 1883–1884 рр. У 2012 р. Литва саме відзначала 150-річчя від дня народження видатного литовця. Сьогодні в Україні і в Литві тривалий час активно працюють національно-культурні товариства (асоціації, громади), зокрема Товариство литовців України і відповідно – Громада українців Литви (ГУЛ) та багато інших як центральних, так і регіональних громадських утворень, активно сприяючи інтеграції етнічної спільноти в країні проживання і підтримці зв'язків з історичною батьківщиною. III. Науковий аспект: литуаністика в Україні. Напрямок представлений насамперед такими визначними посталями української гуманітаристики як: Анатолій Непокупний (1932-2006; Монографії: «Балтійські родичі слов'ян» (1979); «Балто-славянские этноязыковые контакты» (1980; співавтор); «Індоевропейська спадщина в лексиці слов'янських, балтійських, германських і романських мов» (2013; співавтор) та ін.; Статті: Литовские заимствования в письменных памятниках Волыни и Среднего Поднепровья // *Baltistica*. – 1972. – 1 priedas. – С. 101-114; Балтийская и балто-славянская географическая терминология Белоруссии и Украины // *Acta Baltico-Slavica*. – Warszawa, 1976. – Т. 9. – С. 99-123; Балтійські зорі Тараса. Литва в житті і творчості Т. Г. Шевченка // «У Вільні, городі преславнім...» – К.: Дніпро, 1989. – С. 151–350 та ін.); та Костянтин Тищенко (1941-2023; Долітописна мовна історія українців. – Дрогобич, 2016; Іншомовна історія українців. – К.; Броди, 2018; 42 епохи українських мовних контактів: Енциклопедія 3000 запозичених реалій античності й середньовіччя у мові, прізвиськах і топонімах. – К.; Броди, 2020; Прадавність української мови, віддзеркалена в мовах сусідів // *Мовознавство*. 2023. № 1-2. IV. Освітній аспект. Литуаністика як фах в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка започаткована у 2018 р. Протягом останніх років в рамках двостороннього Договору про співробітництво між Університетом Вітовта Великого (*Vytauto Didžiojo universitetas*, VDU, м. Каунас) і Київським національним університетом імені Тараса Шевченка на бакалаврській освітній програмі «Польська мова і література, англійська та литовська мови» працювали колеги-викладачі з Литви: професор Регіна Рінкаускенє / *Regina Rinkauskienė*, доцент Лаймуте Бученє / *Laumutė Bučienė*, PhD Йоріс Казлаускас / *Joris Kazlauskas*, а також PhD Тетяна

Вологдіна, керівниця центру литуаністики *Labas* Вроцлавського університету (Польща). Серед вітчизняних викладачів комплексу литуаністичних дисциплін: професор кафедри полоністики, доктор філологічних наук Ігор Корольов і старший науковий співробітник Інституту мовознавства імені Олександра Потебні НАН України, кандидат філологічних наук Аушряле Тараненко. Завдяки зусиллям обох сторін, зокрема директора Центру балтистики Ігоря Корольова маємо феномен паралельного (контрастивного) вивчення литовської і польської мов, що відкриває великі можливості в галузі типологічних і генеалогічних студій в контексті балто-славістики. V. Лінгводидактичний аспект. Маємо сьогодні вагомий перелік власне лінгводидактичних і наукових лексикографічних праць, використовуваних у навчальному процесі, зокрема: 3 України до Литви: Українсько-литовський розмовник / Iš Ukrainos į Lietuvą: ukrainiečių-lietuvių pokalbių knygelė / Укладачі: А. П. Непокупний, А. Л. Тараненко. – Луцьк: 2004. – 130 с.; Литовсько-український розмовник / Lietuvių–ukrainiečių pokalbių knygelė / Укладачі: А. Л. Тараненко, О. О. Тараненко. – Луцьк: 2006. – 91 с. Серед дидактичних матеріалів останнього часу: *Mažasis ukrainiečių-lietuvių kalbų žodynas / Малий українсько-литовський словник* / Rengė: Aurelija Gritėnienė, Svitlana Hrycenko, Ihor Koroliov, Oksana Nika, Zinaida Pacholok. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2022, 575 p.; *elektroninis variantas*, 2024, <https://doi.org/10.35321/mazasis-ukr-lt-z>. *Prieiga internete*: <https://ekalba.lt/mazasis-ukrainieciu-lietuviu-kalbu-zodynas/>; Українсько-литовсько-польський розмовник / упорядник: Ігор Корольов; укладачі Ігор Корольов, Галина Хмель-Дунай, Євгенія Бугайова – Університетська книга, 2024. – 116 с. (Видано за підтримки за підтримки Почесного консула Литовської республіки у Полтаві та Полтавській області Володимира Пилипенка); *Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodynas / Rengė: Aurelija Gritėnienė, Svitlana Hrycenko, Ihor Koroliov. T. I (A–P)*. ISBN 978-9955-9819-1-6 (bendras), ISBN 978-9955-9819-2-3 (tomas), ISBN 978-609-411-381-9 (2 tomas), <https://doi.org/10.35321/lt-ukr-z>. *Prieiga internete*: <https://ekalba.lt/lietuviu-ukrainieciu-kalbu-zodynas/>. VI. Контрастивно-типологічний (власне мовознавчий) аспект. Подібний аналіз передбачає віднайдення спільного і відмінного у зіставлюваних мовах на певному рівні їх систем. Так, наприклад, виразний контрастивний вимір з огляду на одночасне вивчення литовської, польської і білоруської мов в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка реалізується при зіставленні таких складних з артикуляційної точки зору фонем як африкати (зімкнено-щільніні приголосні). Одесько-вісло-німансько-придніпровський ареал дає таку своєрідну картину, яка має враховуватися при паралельному засвоєнні систем консонантизму української, білоруської, литовської, польської мов. Найбільша кількість африкат (6) – у польській і українській мовах, але їх набори нетотожні (проблема 1). У білоруській – 5. Найменша кількість – у литовській (4) – (проблема 2). У всіх чотирьох мовах наявні три тотожні африкати [дз], [ч], [ц] – не проблема (!). Для усіх трьох мов проблемою є польська африката [ч'], а для литовської – [дж], [дз'], [ц'] і [ч'] з усієї загальної сукупності африкат чотирьох мов (8).

Ключові слова: Литва, Україна, гуманітаристика, литуаністика в Україні, вивчення литовської мови в Україні, литовсько-українські зв'язки.

Joris KAZLAUSKAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Laura KAMANDULYTĖ-MERFELDIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Teresė RINGAILIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

**Patrauklus lietuvių kalbos mokymasis:
nauja internetinė mokomoji A1–A2 lygio priemonė ukrainiečiams**

Pranešime pristatoma internetinė mokomoji lietuvių kalbos A1–A2 lygio priemonė, skirta suaugusiems ukrainiečiams. Ją kuriant taikytas komunikacinis svetimios kalbos mokymo metodas. Ši priemonė, kurią sudaro dešimt teminių skyrių, išsiskiria tuo, kad ja siekiama mokyti kasdienės, realiai vartojamos lietuvių kalbos, kaip tarpinę pasitelkiant ukrainiečių kalbą. Dar vienas išskirtinis bruožas – priemonėje mokoma tiek formalus, tiek ir neformalus kalbos stilius: žodyne ir ypač dialoguose imituojamos formalios ir neformalios kalbinės situacijos. Visa priemonė yra praturtinta žaismingais ir šmaikščiais spalvotais paveikslėliais, kuriais iliustruojamos užduotys ir nauji žodžiai. Naudodami šią priemonę, studijuojantieji ne tik pramoks kalbos, bet ir galės gerai pasiruošti valstybiniam lietuvių kalbos egzaminui, nes kai kurie pratimai yra būtent tokio tipo, kokio yra ir valstybinio egzamino skaitymo, rašymo, klausymo ir kalbėjimo užduotys. Tačiau be įprastinių, šioje priemonėje yra ir netradicinių užduočių: pavyzdžiui, mokantis kai kurių temų žodyno studijuojantiems siūloma išspręsti kryžiažodį, o kiekvieno skyriaus praktinės dalies pabaigoje kviečiama perskaityti komiksą ir atsakyti į pagal jį parengtus klausimus. Be to, šioje priemonėje mokoma ne tik lietuvių kalbos, bet ir gausiai supažindinama su lietuvių kultūra: kiekvieno skyriaus pabaigoje besimokantieji ras įdomybių skiltį, kurioje šmaikščiai ir vaizdingai pasakojama apie Lietuvos kultūrą, tradicijas, istoriją, šiuolaikinio lietuvių gyvenimo ypatumus, taip pat šioje skiltyje šiek tiek pamokoma ir neformalaus kasdienio žodyno, atskleidžiamas kalbos variantiškumas. Priemonė sukurta įgyvendinant Europos socialinio fondo agentūros projektą „Lietuvių kalbos mokymai nuo Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pasitraukusiems Ukrainos pabėgėliams“ (partnerinė vadovė doc. dr. Laura Kamandulytė-Merfeldienė). Projektas finansuojamas 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų dvišalio bendradarbiavimo fondo lėšomis.

Raktažodžiai: kalbos mokymasis, svetimoji kalba, lietuvių kalba, ukrainiečių kalba, komunikacinis metodas, formalusis stilius, neformalusis stilius.

Ольга ХАРЛАН

Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя

**Сторінки української та литовської історії
в романах Андрія Кокотюхи «Підпільна держава»
і Василя Шкляра «Заячий костел»**

У романах Андрія Кокотюхи та Василя Шкляра висвітлено малодосліджені сторінки спільної історії українського й литовського збройного опору проти радянського тоталітаризму. Обидва автори звертаються до складного періоду після Другої світової війни, коли радянська влада відновила

контроль над територіями, що прагнули незалежності. Роман «Підпільна держава» Андрія Кокотюхи показує боротьбу литовських «лісових братів» – партизанів, які створюють підпільну структуру на зразок незалежної держави. Центральними посталями стають командир Сакалас та українець Йонас (Іван Мартинюк), що об'єднуються у спротиві проти радянського репресивного режиму. У творі наголошено на безкомпромісності визвольного руху, його моральній основі та героїчному опорі навіть перед лицем сили ворога, що переважає. Натомість у романі «Заячий костел» Василя Шкляра акцент зроблено на долі однієї людини – Йонаса, який проходить складний шлях від надії на визволення Литви за допомогою чужинців до усвідомлення спільності долі з українськими повстанцями. Його участь у русі ОУН-УПА, боротьба, втеча з радянського полону та духовні пошуки становлять глибокий психологічний пласт роману. Обидва твори утверджують ідею національної гідності, права народів на свободу та солідарності у спротиві спільному ворогу. Вони засвідчують, що українська та литовська історії взаємопов'язані не лише політично, а й етично та духовно.

Ключові слова: українська література, сучасна проза, роман, масова література, історія українська та литовська, партизанська війна.

Aurelija GRITĖNIENĖ
Lietuvių kalbos institutas

Enciklopedinės žinios apie Lietuvą „Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyne“

Dvikalbiame žodyne enciklopedinių žinių gali būti visuose žodyno lygmenyse: megastruktūroje, makrostruktūroje ir mikrostruktūroje. „Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyne“ daugiausia enciklopedinių žinių apie Lietuvą galima rasti antraštinųjų žodžių iliustracijose, ypač tuose pavyzdžiuose, kuriuose minimi tikriniai vardai. Pranešimo tikslas – atskleisti, koks Lietuvos vaizdiny susidėlioja iš žodyne pateikiamų iliustracinių pavyzdžių. Atrinkus ir išanalizavus žodyne esančias antraštinųjų žodžių iliustracijas, teikiančias enciklopedinių žinių apie Lietuvą, išryškėjo keli svarbiausi enciklopedinių žinių aspektai. Iliustracijose daugiausia pateikiama geografinių ir istorinių žinių: minimi įvairūs Lietuvos augalai, gyvūnai, miestai, parkai, upės ir kt. gamtiniai objektai; pasakojama apie įvairius istorinius įvykius ir asmenybes nuo LDK laikų iki šių dienų. Iliustracijose skaitytojai ras informacijos apie įvairias Lietuvos organizacijas, muziejus, ministerijas ir kitas svarbias įstaigas, žymius žmones, jų pasiekimus. Be to, pavyzdžiuose kalbama apie lietuviškas šventes, papročius ir tradicijas, valgius, etnografinius regionus, minimos Lietuvos gyvenančios tautinės mažumos, užsimenama apie Lietuvos ir kitų šalių ryšius. Taigi akivaizdu, kad šiuolaikiniame žodyne skaitytojui yra svarbi ne tik lingvistinė informacija, bet ir enciklopedinės žinios, kurios padeda apibendrintai susipažinti su šalies istorija, kultūra, geografija, tradicijomis ir kitais svarbiais aspektais, susijusiais su objektyvios tikrovės vaizdavimu.

Raktažodžiai: lietuvių kalba, ukrainiečių kalba, žodynas, leksika, semantika.

Refugees' Language Practices and Integration in Lithuania

The beginning of a full-scale war of Russia against Ukraine in 2022 made millions of Ukrainian citizens leave the country and search for shelters globally. The Baltic states displayed unwavering solidarity by welcoming Ukrainian war refugees. Notably, Lithuania exhibited the highest intake among the Baltic states. One of the reasons Ukrainian war refugees chose Lithuania as a place of refuge was the shared language. Owing to their common Soviet Union past, both Ukrainians and Lithuanians can communicate in Russian, which serves as a lingua franca for the two nations. To examine the linguistic situation of Ukrainian war refugees in Lithuania, focusing on their ability to linguistically integrate, the study was conducted in 2023. The research methodology involved, in particular, a sociolinguistic survey, helped to collect data revealing the issues concerning Ukrainians' daily language use in family, social and professional contexts in Lithuania. The research findings showed that the linguistic repertoire of Ukrainian war refugees in Lithuania is diverse. Most respondents are bilingual in Ukrainian and Russian, although there is a clear intention to prioritize Ukrainian in a family context. Russian, still used as a lingua franca – especially in social and professional contexts – often evokes negative emotions as a result of the trauma of the war. English and Lithuanian have emerged as important additions to the linguistic repertoire, especially in the professional and educational settings, resulting in multilingualism and facilitating Ukrainians' integration.

Keywords: *linguistic integration, host country language, multilingualism, refugees, Ukrainian war refugees.*

Юлія КУРИЛОВА

Запорізький національний університет

«Союзники в тіні імперії»: образ литовського та українського повстанців у романах А. Кокотюхи «Підпільна держава» і В. Шкляра «Заячий костел»

Доповідь присвячено порівняльному аналізу романів Андрія Кокотюхи "Підпільна держава" та Василя Шкляра "Заячий костел", у яких репрезентовано досвід литовського та українського збройного спротиву радянській владі після завершення Другої світової війни. Обидва твори акцентують на постколоніальній травмі націй, які, попри формальне завершення війни, залишилися у стані нової окупації. У центрі дослідження – фігури литовських партизанів ("лісових братів") і взаємодія українських персонажів з цим рухом. Образи Йонаса – у Шкляра – та Йонаса/Івана – у Кокотюхи – функціонують як символи взаємного пізнання, солідарності, а також перетину двох травматичних історичних наративів. У творах простежується транснаціональний вимір боротьби за свободу, який суперечить радянській пропаганді й актуалізує питання пам'яті, ідентичності та спільного спротиву. Обидва автори демонструють паралелі: жорстоке розчарування в гітлерівцях, каторжні табори, нівелювання людської гідності й парадоксальне зміцнення морального спротиву через приниження. Типологія моделювання персонажів і локації часопростору – від литовських лісів до українських степів і навпаки – окреслюють географію європейської боротьби з тоталітаризмом. Окрему

увагу в доповіді приділено мотивації авторів, стратегіям національного героїзму та змалюванню архетипу воїна-невидимки. Також розглянуто питання мови, інтертекстуальних алюзій та історичної правдоподібності як інструментів літературної політики пам'яті. Таким чином, у фокусі доповіді – не лише фігура литовця в українській прозі, але й утвердження солідарної моделі «опору з периферії», що руйнує імперську оптику центру й відкриває простір для діалогу культур посттоталітарної Східної Європи.

Ключові слова: *література пам'яті, посттоталітарна проза, українсько-литовські паралелі, історичний роман, колективна травма, міфотворення, постколоніальна оптика, історична реконструкція.*

Богдан БУРИГІН

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Мовні образи «нації» і «пам'яті» у дискурсах України і Литви

У доповіді розглядається концептуалізація понять «нація» і «пам'яті» у публічному дискурсі України та Литви з акцентом на мовні засоби репрезентації і культурні особливості осмислення цих понять. Порівняльний аналіз здійснено на матеріалі публіцистичних текстів, офіційних заяв, виступів політичних лідерів, а також журналістських матеріалів, що висвітлюють теми національної ідентичності, історичної пам'яті та взаємин із радянським минулим. Звертається увага на те, як мовні образи формують колективне уявлення про націю як спільноту пам'яті, історії та цінностей. Аналіз виявляє спільні риси українського і литовського дискурсів: апеляцію до травматичного досвіду колонізації, акцент на європейській самоідентифікації, символічне значення історичних постатей та подій. Водночас наголошуються й відмінності, зумовлені розбіжностями у національних наративах, політичному контексті та моделі пам'ятання. Особливу увагу приділено функціонуванню лексем «герої», «жертви», «окупація», «відновлення», «історична справедливість», які є репрезентативними для обох мовно-культурних середовищ. Дослідження має на меті не лише описати мовні механізми конструювання «нації» і «пам'яті», а й виявити, як ці поняття працюють як інструменти культурної ідентифікації, мобілізації та суспільного діалогу в умовах посттоталітарного простору.

Ключові слова: *герої, нація, жертви, окупація, відновлення, історична справедливість, пам'ять.*

Крістіна ІВАНЦЬКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Тарас Шевченко і Литва: період життя і переклад творчого доробку литовською мовою

У доповіді розглядається зв'язок між Тарасом Шевченком і Литвою, з особливим акцентом на важливий період у житті поета – його перебування у Вільнюсі. Аналізується, як саме литовська столиця вплинула на формування Шевченка як митця, на його емоційний досвід і перші кроки до становлення як живописця і поета. Особлива увага приділяється враженням Шевченка від міста, людям, з якими він там познайомився, а також впливу історичних подій, зокрема Листопадового повстання. Друга частина доповіді присвячена реєстрації поезії Шевченка в Литві. У ній виокремлюються три основні етапи литовських

перекладів його творчості: перші вільні перекази XIX століття, переклади радянського періоду, виконані переважно з російської мови й забарвлені ідеологічно, а також сучасні переклади безпосередньо з української, насамперед у виконанні Владаса Бразюнаса. Окрему увагу приділено порівняльному аналізу двох литовських перекладів культового вірша «Заповіт»: класичного варіанта Антанаса Венцлови (1961) і сучасної версії у перекладі Бразюнаса (2014). Обидва переклади передають дух Шевченкового голосу, але суттєво різняться за тоном, мовою та емоційною виразністю. Доповідь завершується наголошенням на важливості подальшого вивчення і популяризації спадщини Шевченка – як джерела гуманістичних цінностей, як голосу спротиву та як культурного моста між Україною і Литвою.

Ключові слова: *Тарас Шевченко, Вільнюс, переклади, "Заповіт", Владас Бразюнас, Антанас Венцлова, українсько-литовські культурні зв'язки.*

Inga KAPENIECE

National Library of Latvia

Availability of Works of Lesya Ukrainka in Libraries of Lithuania Belonging to iBiblioteka.lt Network

This paper will examine the availability of Ukrainian literature in Lithuania, focusing on the availability of Lesya Ukrainka's original works and translations to users of Lithuanian libraries that belong to the library network iBiblioteka.lt. iBiblioteka.lt connects more than 1200 libraries of Lithuania, is the largest library system in Lithuania, including more than 10 million bibliographic records, consisting of books, periodicals, video and audio recordings, maps, e-publications, etc., is used by over 1 million users. Lesya Ukrainka (Larysa Petrivna Kosach-Kvitka (pseudonym: Леся Українка)) (1871–1913) was one of foremost writers of Ukrainian literature. In iBiblioteka.lt can find Lesya Ukrainka's prose, drama and poetry mostly for adults, but there are also literature for children. There are Lesya Ukrainka's works in original (Ukrainian) as well as translations into Lithuanian, English, German, Russian, and Georgian available to users of the libraries of iBiblioteka.lt network. The libraries of library network iBiblioteka.lt offers printed resources: books and articles, as well as sound recordings. The availability of Ukrainian literature in Lithuania is important because it contributes to the preservation of Ukrainian identity in Lithuania and helps users of the Lithuanian library network iBiblioteka.lt learn about Ukrainian culture. Bibliographic statistical methods to determine the availability of Lesya Ukrainka's works to users will be used in the paper.

Keywords: *Lesya Ukrainka, Larysa Petrivna Kosach-Kvitka, availability of Ukrainian literature, iBiblioteka.lt, bibliographic statistical analysis, libraries of Lithuania.*

Maksym HUDYM

Taras Shevchenko National University of Kyiv

The Problem of the Balto-Slavic Ethnolinguistic Unity

The study examines the main theories and hypotheses regarding the Baltic-Slavic ethnolinguistic unity. Historical contacts with other ethnolinguistic groups, in

particular with the Slavs, played a major role in the ethnolinguistic genesis and development of the Balts. The question of the Baltic-Slavic ethnolinguistic unity is the subject of many studies in anthropology, archaeology, history, and linguistics. To date, there is no general consensus among scholars, including linguists, on the existence of a Baltic-Slavic ethno-linguistic unity at different stages of the development of Baltic and Slavic linguistic cultures. It is a well-known and proven fact in the genealogical classification of the world's languages that the Baltic and Slavic language groups belong to the Indo-European language family. Indo-European scholars, in particular Balticists and Slavicists, as a result of thorough research, have established that both of these language groups have numerous common features at all levels of the language system – phonetic, morphological, lexical and syntactic – which are absent in other language groups of the Indo-European family. According to some researchers, the relevant empirical material may indicate a common period of development of Baltic and Slavic linguistic cultures, which makes the existence of a Baltic-Slavic ethno-linguistic unity possible. However, there is also an opposing view among scholars about the parallel development of Baltic and Slavic linguistic cultures with periodic contact of varying degrees of closeness.

Keywords: *Balto-Slavic ethnolinguistic unity, Baltic languages, Slavic languages, Indo-European language family, ethnolinguistics, comparative linguistics, language development.*

Дайва НУРІСВА
Незалежна дослідниця

Проблема перекладу з української на литовську за посередництвом російської мови на прикладі “Малого українсько-литовського словника”

Проблематика укладання перекладних словників у сучасній лексикографії зазвичай розглядається в контексті добору еквівалентів, обсягу словникового матеріалу, урахування міжкультурних особливостей та забезпечення актуальності лексики. Однак аналіз першого українсько-литовського словника (Pacholok Z., Gritėnienė A., ред. Mažasis ukrainiečių-lietuvių kalbų žodynas = Малий українсько-литовський словник. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2022) дозволяє виявити низку специфічних викликів, що постають у випадках перекладу між українською та литовською мовами, які в ХХ столітті контактували опосередковано через третю мову – російську як *lingua franca* радянського періоду. У процесі аналізу мною виявлено системні похибки, зокрема наявність в словарі лексичних одиниць або значень, притаманних російській мові, але відсутніх в українській. Це може свідчити про перенесення структур і змісту з російсько-литовських словників без належної адаптації до українського мовного матеріалу. Так, наприклад, українське слово “сир” у словнику подано лише у значенні “suris”, тоді як значення “varškė”, яке воно також охоплює, не представлено. Подібні випадки простежуються і в зворотному напрямі. Додатковим недоліком видання є невідповідність лексичного наповнення сучасним потребам користувача. У словнику відсутні базові лексичні групи, зокрема назви місяців і днів тижня, натомість представлено застарілу або маловживану лексику, таку як “сєр”, “єфрейтор”, “касторка”, “цілина”, “єскімо”. Крім того, зафіксовано значну кількість технічних і змістових помилок: численні відсилання до неіснуючих словникових

статей, а також некоректні або спотворені переклади окремих лексем. Такі недоліки можуть суттєво впливати на достовірність інформації та знижувати практичну цінність словника, жодних альтернатив якому, крім російсько-литовських словників, наразі немає.

Ключові слова: *лексикографія, українська мова, литовська мова, мовний контакт, запозичення, русифікація.*

Юлія БАЛАЖ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Поліфункціональність дативу в контексті семантичного поширення структури речення

У статті здійснено функційно-граматичний аналіз дативу в сучасній українській мові як потужного інструменту семантичного поширення предикативної структури речення. З позицій функційної граматики датив розглядається не лише як непрямий синтаксичний актант, а як категорія, що бере активну участь у формуванні аргументної структури дієслівного предиката. У центрі нашої розвідки – здатність дативного компонента структурувати предикатні відношення шляхом інтеграції учасників ситуації, які не входять до базової валентності вербатива, але значуще модифікують його семантику. Ми акцентували нашу увагу на функціональній мобільності дативу в межах вербативів з експерієнціальним, афектованим або інтенціональним змістом. Описано синтаксичні моделі, у яких датив виконує структуроутворювальну роль, забезпечуючи реалізацію вторинної валентності та комунікативного фокусу. Виявлено, що датив часто сигналізує наявність імпліцитного адресного чи емоційно орієнтованого вектора ситуації, завдяки чому бере участь у формуванні глибинного рівня семантичної структури речення. Зокрема, продемонстровано, що датив здатен відображати міжсуб'єктні відношення навіть у відсутності експліцитного адресата. У низці конструкцій він виконує роль актуалізатора вторинного комунікативного центру, зсуваючи інформаційну вагу висловлення. Це дозволяє розглядати датив як засіб не лише синтаксичної, а й дискурсивної організації тексту. У межах аналізованого матеріалу спостерігається тенденція до розширення функціонального поля дативу в неканонічних предикативних моделях. Таким чином, датив постає як динамічна категорія, що віддзеркалює взаємодію граматичних, семантичних і прагматичних чинників у структурі українського речення. Наше дослідження сприяє глибшому розумінню статусу дативу в системі синтаксичних поширювачів, а також дозволяє розглядати його як засіб концептуального структурування предикації у мові. Отримані результати становлять інтерес для подальших студій у галузі синтаксису, семантики та когнітивної лінгвістики.

Ключові слова: *функційна граматика, синтаксичне поширення, валентність предиката, непрямі актанти, семантика, мультифункціональність, датив.*